

BRĪVĀ LATVIJA

ISNN 0934-6759

2021. gada 16. – 29. jūnijs

APVIENOTĀ **LONDONAS AVIZE** UN **LATVIJA**

Nr. 23 (1681)

Lasiet tīmeklī
www.brivalatvija.lv

Priecīgus vasaras saulgriežus!

Andrejs Eglītis

Zem viena Jāņu vainaga
Tik cieši galvas kopā saliksim –
Lai mūsu pieres mūžam viena rota sedz.
Lai acīs mūžam vienas ilgas degot redz.
To tautu nesalauzt, tā nemomirs nekur –
Ko Jāņu vainags zaļš un asins kopā tur.
Līgo!

Ar klusām bāru vaimanām
Kāpj tēvu zeme debesīs –
Līgo!
Tev, krusta tauta, nesatumst –
Spožs riets ar rītu satikties!
Līgo!

Zem viena Jāņu vainaga
Tik cieši galvas kopā saliksim –
Lai tādi dzīvot varam, ticēt, palikt, būt –
Par sirdspukstu, kas otra sāpi dziļāk jūt.
Kā salauzts šķēps caur Jāņu nakti liktens skrien,
Ar valsti pilskalnus, ar tautu vainags sien.
Līgo!

Latvijā piemin
1941. gada
14. jūniju

3., 4. un 10. lpp.

Juŗa Lorenca un
Kārļa Streipa
komentāri

5. lpp.

Stāsti, ko glabā
Okupācijas
mūzejs

7. lpp.

Par labdarību
un sirdsapziņas
grāmatvedību

8. lpp.

Kultūras
rosības
Birmingemā

11. lpp.

Nākamais
numurs
iznāks
29. jūnijā

SALLIJS
BENFELDE

Informātīvā telpa aizvien vairāk tiek pieduļkota visā pasaulē, arī Latvijā, un brīžam šķiet, ka tā jau līdzinās nevis netīram ūdenim, bet vircai. Tajā pašā laikā aizvien skaļāk skan balsis par cilvēktiesībām, vārda brīvību un slikto valsti, kura negrib ļaut katram paust savu viedokli.

Pirms gandrīz septiņiem gadiem, 2014. gada decembrī, intervijā mūsu laikrakstam vairāku Egilam Levitam, toreiz Eiropas Savienības Tiesas tiesnesim, par demokratiju, tiesībām paust savu viedokli un par vienīgo pareizo nostāju jebkuru jautājumā. Situācijā, kad robežas starp vārda brīvību un apzinātu vai neapzinātu dezinformāciju un meliem tiek izplūdinātas un brīžam to vairs nav, der ielūkoties dažās E.Levita atbildēs:

"Liberāla attieksme pret dažādām idejām un nostādnēm ir demokratijas priekšnoteikums. Tā nozīmē, ka par dažādiem viedokļiem ir jādiskutē, bet tā nekādā ziņā nenozīmē, ka cilvēkam nevar būt savs viedoklis vai ka viņam nevajadzētu mēģināt pārliecināt citus par sava viedokļa pareizību. Diskusijas rezultātā izkristalizējas vairākums, kas demokratiskā procedūrā pieņem visai sabiedrībai, arī mazākumā palikušajiem, saistošu lēmumu.

Tomēr liberālu demokratiju nedrīkst sajaukt ar vērtību relativismu. Demokratija kā sabiedrības un valsts sistēma balstās uz noteiktām vērtībām, kas pašas *stāv ārpus diskusijas*. Pie tām pieder cilvēktiesību pamati, demokratiskas procedūras, pati valsts eksistence, jo tikai valsts kā ietvars nodrošina pilnvērtīgas liberālas demokrātijas funkcionēšanu (pilnvērtīga demokratija „ārpus“ valsts nav iespējama).

Ja sabiedrība reiz ir pieņēmusi modernas, liberālas demokrātijas iekārtu, tad tā vairs nedrīkst graut tās priekšnoteikumus – piemēram, demokrātiskā celā atceļ cilvēktiesības un ieviest policejisku sistēmu, grozīt konstitūciju tā, ka valsts prezidents tiek ievēlēts uz mūžu, vai pat likvidēt savu valsti kā demokrātijas satvaru.

Citiem vārdiem – demokrātiju nevar likvidēt demokrātiskā celā. No tā izriet, ka liberālai demokrātijai ir pienākums ar visiem tiesiskiem līdzekļiem novērst savas eksistences apdraudējumus, lai kādi tie būtu."

“Demokratijai ir pienākums sevi aizsargāt”

E. Levits

Covid-19 un partijas

Neuzticēšanos valstij, bailes un pat klaju naidīgumu pret visu ārpus sevis pandēmija un ar to saistītie jautājumi ir tikai vairojuši. Un uz šī fona visdažādāko sazvērestību teoriju piekritēji tās izmanto bez jebkādiem šķēršļiem. Šausmu stāsti par vakcīnām un to, kādēļ tās tiek lietotas, izplatās kā ugungrēks stiprā vējā, nesastopot īpašus šķēršļus. Tirdzniecības kompānijas "NielsenIQ" dati liecina, ka šī gada aprīlī 56 procenti Latvijas valsts iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 64 gadiem pauda pozitīvu viedokli par vakcināciju – par 6 procentu punktiem vairāk nekā februāri. Jāpiebilst, ka to skaita, kuri vēlas vakcinēties, tagad vēl mazliet ir audzis, bet Baltijas valstu vidū Latvijā saglabājas augstākais iedzīvotāju īpatsvars, kuri vakcinēties neplāno. Turklat ir zināma sabiedrības daļa, it sevišķi Krievijas pierobežā dzīvojošie, kuri būtu ar mieru vakcinēties ar Krievijā izstrādāto vakcīnu *Sputnik V*. Tikmēr Krievijā Levadas Centra socioloģiskā aptauja liecina, ka 60 procenti Krievijas iedzīvotāju negrib vakcinēties, jo vai nu neuzticas pašreizējai valsts varai vai arī neuzticas *Sputnik V*.

Protams, pretestību vakcīnām vismaz daļēji var skaidrot ar okupācijas laika mantojumu – bija pierasts, ka vara melo un ka tai nevar ticēt, lai ko tā arī teiktu. Acīmredzot, tas darbojas kā refleks Krievijā, un zināmā mērā arī Latvijā. Turklat Saeimas partiju rīcība nestiprina uzticību ne Saeimai, ne valdībai. Saeimas mēģinājums rīkoties pretēji Satversmes tiesas lēmumam teju radīja konstitucionālo krizi, no kuras izdevās izglābties par matus – Valsts prezidents Egils Levits brīdināja partijas, ka viņam nāksies atlaist Saeimu.

Neapšaubāmi, daļa sabiedrības vienkārši baidās, grib nogaidīt un, iespējams, gluži visiem šausmu stāstiem un sazvērestības teorijām netic. Tomēr rezultāts ir tāds, kāds tas šobrīd ir, un gaisotne sabiedrībā neuzticēšanās varai, partiju rīcība, kas to vēl vājina un vienkārši cilvēciskas bailes un nedrošības sajūta, pamazām sāk apdraudēt pašu valsti. Šajās noskoņās daļa sabiedrības droši vien nepamanīja vai neticēja ziņai par to, kā Krievija meklē blogerus, kuri varētu rakstīt negatīvas atsauksmes – izdomājumus par Rietumos ražotajām vakcīnām. Britu laikraksts "Guardian" maijā ziņoja par kādu ar Krieviju saistītu sabiedrisko attiecību aģentūru "Fazze", kas Vācijas un Francijas blogieriem un influenceriem piedāvājis samaksu, lai viņi savus sekotājus informē par vairāku simtu cilvēku nāvi, kas it kā esot izraisījusies pēc vakcinācijas ar BioNTech/Pfizer Covid-19 vakcīnu. Atsaucoties uz sociālajā tīklā LinkedIn pieejamo informāciju, "Guardian" vēstīja, ka aģentūras Fazze

vadības cilvēki ir no Maskavas un ka agrāk viņi strādājuši Krievijas uzņēmēju izveidotā aģentūrā.

Latvijā sociālajos tīklīs, it sevišķi Facebook, bieži atsaucas uz ārzemju lapās publicētu informāciju. Bieži tās ir krievu vai ar Krieviju saistītas tīmekļa lapas, kuras nereti atsaucas uz kādu it kā nopietnu pētījumu ārzemēs, bet nereti vien līdz galam informācijas kēdīti nevar izsekot, jo tāda pētījuma vai publikācijas nemaz nav vai arī tajā rakstītais pārstāstot ir krieti papildināts ar neesošiem faktiem.

Kā tas notiek?

Šī masīvā melu, puspatiesību un klajas dezinformācijas kampanja ir vērsta ne tikai pret vakcināciju, tā radot apdraudējumu veselības aprūpes sistēmai. Ir skaidrs, ka, neizvairoties no jauna Covid-19 vīrusa uzliesmojuma, veselības aprūpes sistēma var vienkārši sabrukst, un tas var notikt jebkuru valstī, ne tikai Latvijā, ja slodze kļūst pārāk liela. Šo kampaņu veikli izmanto arī daļa opozīcijas partiju, lai iedzīvotājos nostiprinātu pārlieciņu, ka pie varas esošajiem nevar uzticēties – nevienam, nekad un nekādā gadījumā.

Visspilgtākie šīs "frontes kaļotāji" ir pie frakcijām nepiederīša Saeimas deputāta Alda Gobzema partijas "Likums un kārtība" biedri un atbalstītāji. Viņu intereses ir saistītas ne tikai ar vīrusa pandēmiju, viņi ir diezgan atklāti Kremla politikas atbalstītāji, piemēram, Baltkrievijas jautājumā. Gobzems pauž, ka Latvijai nevajag bāzt savu degunu Baltkrievijas jautājumos, jo mums pats galvenais ir eksports. Krievija tiesām jau ir piedraudējusi, ka vairs neiepirks Latvijā ražotās šprotes. Tiesa, zivjurūpniecības aizstāvji, Saeimā ārpus frakcijām esošais deputāts un Gobzema atbalstītājs Didzis Šmits, arī Gobzema sabiedrītās zivju pārstrādes uzņēmuma "Brīvais Vilnis" īpašnieks Arnolds Babris izliekas nezinām, ka no visas Latvijā saražotās zivju konservu produkcijas uz Eiropas Savienību aiziet 54 procenti, bet uz Krieviju, Baltkrieviju un Kazachstanu eksports kopā pavisam ir vien 1,2 procenti. 2002. gadā Babris beidza dienestu Satversmes aizsardzības birojā, nodaļā, kas

uzraudzīja organizēto noziegību. Neoficiāli izskanējis, ka Babris bijis viens no tiem Latvijas specdiestenu darbiniekiem, ar kuriem sadarboties atteikušies mūsu ārvalstu partnerīdienesti. Viņam bijuši vairāki mēģinājumi izveidot partijas, kas izgāzušies. Šobrīd viņš ir a/s "Brīvais vilnis" valdes priekšsēdētājs un īpašnieks. Un rēgulāri Krievijas medijos kritizē Latvijā notiekošo. Šī gada janvārī TV raidījumam "Nekā personīga" viņš paziņoja, ka "es zinu, kā uztaisit tā, ka nākošajā dienā mēs dzīvojam pilnīgi citā valstī". Citiem vārdiem sakot, Babris apgalvo, ka var uztaisit valsts apvērsumu, tikai viņš to negribot darīt.

Latvijas medijos vārda un preses brīvības vārdā parādās ne manums "viedo", kuri redz, ka viss ir slikti un nepareizi un ka vajag pavisam citu varu un varbūt pat citu valsti. Tie izmantota arī jau sen zināma, bet ļoti iedarbīga metode – liela daļa no informācijas, ko šie cilvēki izplata, ir patiesa, bet pa vidu iepīts kāds melīgs fakti vai arī savdabīgs faktu skaidrojums ar zināmu nokrāsu.

Liela nozīme ir sabiedriskajiem medijiem, bet jāteic, ka reizēm – acīmredzot, baidoties, ka tiks pārmesta vārda brīvības ierobežošana, uz diskusijām tiek uzaicināts kāds žurnālists vai eksperts, kurš ir "smalks amata meistars". Protī, fakti lielākoties netiek sagrozīti, bet to izklāstā vai skaidrojumā kļāt tiešām meistarīgi tiek piepīta kāda niansīte, kas uz visu liek paraudzīties pavisam no citas puses, un viss izskatās pavisam nejauki. Vēl bēdīgāk, ja no, piemēram, četriem diskusijas dalībniekiem, divi ir šādi "meistari" – viens atklāti "bliež" vismaz divainus apgalvojumus, bet otrs tā smalki un, atvainojiet par šī jēdziena lietošanu, eleganti to visu papildina ar intonācijām un zemtekstiem. Šķiet, ka jau klasisks piemērs ir jautājums par attālinātajām mācībām, kuras vecākiem un bērniem tiešām ir sagādājušas ne mazumu raižu. Vecāki vai nu nevarēja strādāt, jo bērniem bija jāpalīdz vai tie vienkārši jāpieskata, arī bērni kļuva depresīvi, jo viņiem pietrūka saskarsmes ar vienaudžiem. Tagad mācību gads ir beidzies, bet

runas par to, cik slikti valdība ir rīkojusies, liekot mācīties attālināti, turpinās. Vieni apgalvo, ka pandēmijas nav, ka valdība apzināti audzina slikti izglītotus izpildītājus, kuŗus varēs kontrollēt pēc sirds patikas, ignorējot to, ka pat vēl tagad Latvija pēc inficēšanās rāditājiem projām ir trešajā vietā Eiropā, kaut gan situācija uzlabojas. Ir apstiprināta cita izglītības un zinātnes ministre, kura saka, ka viņas galvenais uzdevums būs rudēni atsākt mācības klātienē. Vai epidemioloģiskā situācija netiks vērtēta? Protams, tiek apspriesta iepriekšējā ministre, un ir žurnālisti, kas pievienojas apgalvojumiem, ka attālinātās mācības nebija vajadzīgas, izliekoties nezinām, ka epidemioloģiskie dati liecināja, ka lielāko tiesu bērni inficējas, bet simptomu nav, tādēļ ļoti bieži viņi bija infekcijas izplatības avots. Diemžēl gadās, ka vienā raidījumā tiek aicināti vairāki šādu viedokļu apaudēji, un nelāga pēcgarša pēc tam paliek vēl ilgi.

Sekas

Manuprāt ar pirmajām reālajām dezinformācijas sekām saskārāmies pašvaldību vēlēšanās, kuŗas notika jaunajos novados pēc teritorialās reformas. Vēlēšanas pēc Satversmes tiesas lēmuma nenotika Varakļānu un Rēzeknes novados, tur tās notiks 11. septembrī, un Rīgā, kur ārkārtas vēlēšanas notika pagājušajā gadā. Šajās vēlēšanās bija viszemākais balsojātu skaits kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas: piedālījās tikai 34,01 procents balssīgo vēlētāju.

Protams, pandēmija ir nogurdinājusi cilvēkus, padarījusi tos vairāk apātiskus, partiju uzvedība nav vairojusi uzticību varai, bet dezinformācija un meli, kas klājas visam pāri kā pelēks šķidrauts, tiešām ir panākuši savu – cilvēki vairs netic, ka ir vērts kaut ko darīt, jūtas atstumti un sveši un uz savu valsti ļoti bieži raugās kā uz ienaidnieku. Bail domāt, kas var notikt nākamajā gadā Saeimas vēlēšanās, jo dusmīgie, apvainotie un apmānītie droši vien būs pirmie, kuri dosies vēlēt, lai atriebtos, lai kaut ko mainītu. Un būs ne viena vien partija, kas patiesībā sapņo par citu valsti un pavisam citu draugu Austrumos, kuŗa šos cilvēkus pievilinās. Tādēļ attieki aicināt – neticiet visam, ko izlasāt vai dzirdat sociālajos tīklīs, izvēlieties uzticīcamus medijus, lai pēc gada nebūtu rūgti jāvīlas. Un jācer, ka Latvijas Drošības dienesti aktīvāk vērsīsies pret tiem, kuri izplata melus.

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība "Laiks-BL"

MAF
Mediju atbalsta fonds

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

Igaunijas, Latvijas un Lietuvas prezidentu kopīgais paziņojums, pieminot 80. gadadienu kopš padomju varas organizētajām masu deportācijām

Šodien aprit tieši 80 gadu kopš dienas, kad Igauniju, Latviju un Lietuvu okupējušais padomju karaspēks īstenoja masu deportācijas. Desmitiem tūkstošu civiliedzīvotāju, starp kuriem bija arī vecāki cilvēki un bērni, tika izrauti no savām mājām un iesēdināti lopu vagonos, kas tos aizveda uz Sibīriju. Daudzi gāja bojā. Daži atgriezās ar salauztiem likteņiem. Deportāciju vilnis ar to nebeidzās. Igaunijā, Latvijā un Lietuvā šādi liktenstāsti sastopami gandrīz katrā ģimenē.

Šodien mēs ar klusuma brīdi pieminam upurus. Taču mēs nedrīkstam tikai klusēt. 14. jūnija deportācijas nenotika bez iemesla. Tās notika tāpēc, ka Eiropa tika sadalīta starp diviem noziedzīgiem režīmiem – nacistisko Vāciju un padomju komūnistisko režīmu, kas bija savā starpā noslēguši slepenu paktu. Abi režīmi, ignorējot jebkādu suverēnītāti, cilvēktiesības un tiesiskumu, seja neaprakstāmas bēdas un ciešanas. Mēs joprojām turpinām izjust padomju okupācijas sekas, lai gan kopš neatkarības atjaunošanas ir pagājuši jau 30 gadu.

Igaunija, Latvija un Lietuva tik augstu vērtē savu neatkarību, brīvību un demokratiju tieši šo iemeslu dēļ. Tieši tādēļ esam gatavi tik aktīvi darboties Eiropas Savienībā un NATO. Tādēļ mums ir tik svarīga transatlantiskā sadarbība. Tādēļ mēs ar bažām rauņāmies uz to, kā pasauli pārņem dezinformācijas vilnis un kā Eiropas vēsture un Krievijas nelikumīgās darbības uz Ukrainas un Gruzijas robežas tiek pasniegtas sagrozītā gaismā. Mūsdienās jūnija deportācijām ir jābūt kā atgādinājumam ikvienam – kā mēdza uzsvērt kongresmenis Toms Lantoss: "Civilizācijas bruņas ir tikpat trauslas kā papīrs, kas mums jāsargā ik sekundi."

deportācijas, visā Latvijā vienlaiči notika piemiņas sarīkojums "Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 1941. gada deportācijām". Tā laikā 119 pašvaldībās tika nolasīti vairāk nekā 15 000 izsūtīto personu vārdi. Lasījumus plkst. 10.55 ievadīja Valsts prezidenta Egila Levita uzruna, ko pārraidīja Latvijas Televīzijas 1. programmā (LTV1) un Latvijas Radio 1. programmā (LR1).

Dzelzceļa vagoni, ar kuriem izsūtīja vairāk nekā 15 000 Latvijas iedzīvotājus uz Sibīriju. 1941. gada jūnijs.

***

Baltijas valstu prezidenti: Par deportācijām nedrīkst klusēt – tām jābūt kā atgādinājumam

Par padomju varas organizētajām deportācijām nedrīkst klusēt – tām mūsdienās jābūt kā atgādinājumam par to, cik neatkarība un brīvība ir trausla, kas jāsargā ik sekundi. To kopīgajā paziņojumā, pieminot 80. gadadienu kopš padomju varas organizētajām masu deportācijām, norādīja Igaunijas prezidente Kersti Kaljulaida, Latvijas prezidents Egils Levits un Lietuvas prezidents Gitans Nausēda.

Kersti Kaljulaida, Egils Levits un Gitanis Nausēda

Baltijas valstu prezidenti kopīgā paziņojumā atgādināja, ka 14. jūnijā, aprit tieši 80 gadu kopš dienas, kad Igauniju, Latviju un Lietuvu okupējušais padomju karaspēks īstenoja masu deportācijas. "Desmitiem tūkstošu civiliedzīvotāju, starp kuriem bija arī vecāki cilvēki un bērni, tika izrauti no savām mājām un iesēdināti lopu vagonos, kas tos aizveda uz Sibīriju. Daudzi gāja bojā. Daži atgriezās ar salauztiem likteņiem. Deportāciju vilnis ar to nebeidzās. Igaunijā, Latvijā un Lietuvā šādi liktenstāsti sastopami gandrīz katrā ģimenē," teikts paziņojumā.

***

Izsūtītos piemin vārdu lasījumos, koncertā, izstādē

Latvijā 14. jūnijā piemin tragediskos notikumus pirms 80 gadiem, kad pēc Padomju varas rīkojuma no okupētās Latvijas uz Sibīriju lopu vagonos izsūtīja vairāk nekā 15 tūkstošus cilvēku. Šogad pirmo reizi pašvaldībās vienlaikus notika 1941. gada deportēto iedzīvotāju vārdu lasījumi. Liepājā norisinājās arī koncerts, savukārt Jelgavā – pieņmai bija veltīta izstāde.

SPILGTS CITĀTS

Varbūt tomēr nebija vainīga sikspārņu zupa?

Žurnālā *IR* apskatnieks Pauls Raudseps raksta par ASV izlūkdienestiem, kas pārbaudīs, vai SARS-CoV-2 izsprucis no laboratorijas Ķīnā.

26. maijā prezidents Baidens uzdeva ASV izlūkdienestiem līdz augusta beigām padziļināti izpetīt Covid-19 izcelsmi. Paziņojumā Baidens citē dienestu līdzšinējos secinājumus, ka ticamas ir divas versijas – vai nu slimība radās no cilvēku kontaktiem ar vīrusa inficētiem dzīvniekiem, vai arī Covid-19 izraisīšais SARS-CoV-2 vīrus sācis izplatīties pasaulē pēc negadījuma laboratorijā. "Divi dienesti sliecas piekrust pirmajai versijai, viens – otrajai, bet pārliecības līmenis visos gadījumos ir zems vai videjs, un dienestu vairākumā vērtējumā nepietiek informācijas, lai vienu variantu uzskatītu par ticamāku par otru."

Baidena paziņojums ir pārsteidzošs, pat nedaudz šokējošs, jo kopš Covid-19 pandēmijas sākuma gan medijos, gan zinātnieku kopienā dominējusi tieši pirmā, dabiskās izcelsmes versija. Pirms gada daudz tika rakstīts par veidiem, kā SARS tipa vīrusi pārceļo no sikspārniem uz cilvēkiem, savukārt par "laboratorijas izcelsmi" visbiežāk runāja tie paši cilvēki, kuŗi brīdināja pret Bila Geitsa plāniem sačipot cilvēci. Tagad ASV prezidents, kuŗš uzsver nepieciešamību uzticēties zinātnei, būtībā pateicis, ka abas versijas ir vienlīdz iespējamas. (..)

Nezinām, kāda informācija ir ASV izlūkdienestu rokās, un vai ar to pieteikts, lai gūtu pārliecinošus argumentus par labu vienai vai otrai teorijai. (..)

Kamēr Pekina nebūs gatava atvērt laboratorijas neatkarīgai pārbaudei, šādus scenārijus pierādīt, visticamāk, nebūs iespējams. Tomēr Ķīnas uzceltais slepenības mūris dabiski vairo aizdomas, ka tai ir, ko slēpt. (..)

Celš uz patiesību ne vienmēr ir taisns. Nekas un nekad neiedragās īstentīgā sazvērestības teoriju piekritēja pārliecību, ka masoni valda pār pasauli. Patiesības meklētāji neizbēgami ik pa brīdim nomaldīsies no ceļa, taču pēc tam nevis spītīgi paliks, stāvot purvā, bet gan meģinās atgriezties uz pareizās takas. Skaidri saprast, ko mēs vēl nezinām, ir labāk, nekā akli ticēt nepierādītiem apgalvojumiem.

Lai godinātu 1941. gada deportāciju upurus, 119 vietas visā Latvijā noritēja izsūtīto iedzīvotāju vārdu lasījumi. Saldū piemiņas brīdis notika Lielās un Zālās ielas krustojumā. Pie ziediem klātā totalitāro režīmu upuru piemiņas akmens stāvēja goda sardze un skaļruņos skanēja no Saldus puses – kopumā 268 izsūtīto iedzīvotāju vārdi. Ar Latvijas Radio pārdomās dalījās daži klātesošie un garāmgājēji, kuŗi uzsverā, ka piemiņa ir vajadzīga, lai nekas tāds vairs neatkārtotos.

Liepājā, pieminot izsūtītos 553 liepāniekus, piemiņas koncertu sniedza Nacionālo bruņoto spēku orķestrīs. "Mēs šodien nokausījāmies šo ģimeņu un cilvēku vārdus, kas izsūtīti uz Sibīriju 1941. gadā. Es domāju, ka ikvienam, kas šeit bija klāt, tirpas metas. Tas pasākums patiesībā bija diezgan skarbs," saņēja Liepājas mūzeja direktore Dace Kārkla. Liepāniekus Andri un Helgu kopā ar ģimenēm izsūtīja agrā bērnībā, taču viņi stāsta, ka šos notikumus atceras tikpat spilgti arī pēc 80 gadiem. "Kad palika četri gadi, krusttēvs uzdzīvināja mazu saliekamo nāzīti. Pie gultas galddiņš, naziša nav. Dabiski, prasu, kur mans nazītis? Uzreiz asaras. Mamma pateica – tu vari nemeklēt, to jau paņēma kaļavīri, kas ienāca. Tā

ir pirmā atmiņa. Pēc tam – celā, tā ir tāda atmiņa, kuŗu pēc 80 gadiem neesmu aizmirjis," pastāstīja politiski represētais, Liepājas represēto biedrības valdes priekšsēdis Jānis Ziders.

***

No vagoniem izmestās – un atrastās izsūtīto zīmītes – vēstures liecība

14. jūnijā, apritēs 80 gadi kopš 1941. gada deportācijām, kuŗās uz ieslodzījuma un nometinājuma vietām izveda vairāk nekā 15 tūkstošus Latvijas iedzīvotāju. Vēsturnieks Gints Zelmanis stāstīja, ka 1940. gadā, kad ienāca Sarkanā armija un Latvija tika okupēta, burtiski no pirmajām nedēļām sākās represijas. Sākotnēji tika arestēti atsevišķi cilvēki. "Vienkārši pazuda, jo par viņiem tajā laikā vienkārši nebija ziņāms. Cilvēks ir, un tad pēkšņi atnāk pakaļ, un viss, nav nekādas informācijas, kur viņš ir palicis," pastāstīja Zelmanis. Tad represijas pieņēmās spēkā, līdz 1941. gada jūnijā sasniedza kulmināciju deportāciju veidā.

Kā vēstures liecība liels pārsteigums ir atrastās un saglabātās atvadu zīmītes, ko deportāciju laikā no vagoniem paguva izmest izsūtītie, intervijā saņēma Gints Zelmanis. Zināmas un saglabātas ir septiņas šādas zīmītes. (Turpinājums 4. lpp.)

Valsts prezidents pateicās Džo Baidenam par ASV liderību NATO un transatlantisko saīšu stiprināšanu. Valsts prezidents novērtēja ASV iesaistību Baltijas reģiona drošībā un apliecināja, ka ASV ir un paliks uzticama sabiedrotā Baltijas valstīm atbilstoši Ziemeļatlantijas liguma principiem.

ASV prezidents, uzrunājot Baltijas valstu kollēgas, uzsvēra, ka mainīgajā pasaule arvien pārliecinošāk jāaizstāv demokratisķas vērtības un jāpierāda to spēja atbildēt uz sabiedrības vajadzībām. Lai stiprinātu šo spēju, ASV plāno ieguldīt ievērojamus līdzekļus innovāciju veicināšanā un vides jautājumu risināšanā. E. Levits norādīja, ka Trīs jūru iniciatīva dod iespēju ASV iesaistīties Eiropas austrumu reģionā.

Amerikas Savienoto Valstu prezidents Džo Baidens, Briselē tiekoties ar Baltijas valstu lideriem, apliecinājis ASV atbalstu un gatavību piedalīties efektīva atturēšanas potenciāla un aizsardzības stiprināšanā reģionā apstākļos, kad NATO austrumu flangā pieaug ģeopolitiskā spriedze, 14. jūnijā paziņojis Lietuvas prezidenta birojs. Kā norādīts vēlāk izplatītajā Baltā nama paziņojumā, ASV prezidents akcentējis stingru ASV atbalstu Igaunijas, Latvijas un Lietuvā, kā arī visa Baltijas reģiona drošībai.

Valsts prezidents pateicās Džo Baidenam par ASV liderību NATO un transatlantisko saīšu stiprināšanu. Valsts prezidents novērtēja ASV iesaistību Baltijas reģiona drošībā un apliecināja, ka ASV ir un paliks uzticama sabiedrotā Baltijas valstīm atbilstoši Ziemeļatlantijas liguma principiem. ASV prezidents, uzrunājot Baltijas valstu kollēgas, uzsvēra, ka mainīgajā pasaule arvien pārliecinošāk jāaizstāv demokratisķas vērtības un jāpierāda to spēja atbildēt uz sabiedrības vajadzībām. Lai stiprinātu šo spēju, ASV plāno ieguldīt ievērojamus līdzekļus innovāciju veicināšanā un vides jautājumu risināšanā. E. Levits norādīja, ka Trīs jūru iniciatīva dod iespēju ASV iesaistīties Eiropas austrumu reģionā.

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

(Turpināts no 3. lpp.)

Gints Zelmenis

Vēsturnieks zināja stāstīt, ka absolūtajam vairākumam izsūtīto notiekosais bija pilnīgs pārsteigums. Vien daži bija baumu līmenī dzirdējuši par gaidāmajām represijām, bet uzskatīja, ka tā nevar notikt. Savukārt par sabiedrības reakciju uz deportācijām no archīvu dokumentiem īsti uzzināt nevar. Galvenais informācijas avots par to ir cilvēku atmiņas.

1941. gada 14. jūnijā deportētā Romana Sniķera vēstule audžumātei Lidijai // Foto: Latvijas Okupācijas mūzeja krājums

Viena no 1941. gada liecībām ir zīmītes, ko izsūtītie paguva uzrakstīt un izmest no vagoniem. Atrastas gan tikai septiņas šadas atvadu zīmītes. To atrašana un saglabāšanās ir liels pārsteigums vēsturniekim: "Es domāju – tas ir visielākais pārsteigums. Un es domāju, ka tas reālais zīmīšu skaits, ko cilvēki mēģināja mest pa logu, bija stipri lielāks. Vienkārši līdz mums ir nonākušas tās, kas tika atrastas."

Romanam Vilim Sniķerim bija vien 24 gadi, kad 1941. gada jūnijā viņu izsūtīja no Ogres dzelzceļa stacijas. Vienlaikus deportēja arī Romana tēvu – Kadetu skolas rotas komandieri Vili Sniķeri. Abi bija uzrakstījuši un no izsūtīšanas vagona izmetuši katrs savu vēstuli Romana tēva sievai – audžumātei Lidijai Jansbergai-Sniķerei ar 15. jūnija datumu. "Lidij! Dodos ar vilcienu Daugavpils virzienā viens pats. Bucīnu [tēva iesauka?] iedalīja citā vagonu sastāvā. Pašsājuta diezgan laba. Ar pārtiku un drēbēm esmu nodrošināts uz ilgāku laiku. Pamēģiniet pārdot atpakaļ neizgatavoto ... drēbi un varbūt tev glabāšanā nodotās lietas. Galvenais rūpējies par Ivariņu. Pavisim manus radus un mēģini pateikt tantei Olai, lai apkopī manas mātes kapu. Mēģināšu tev vēlāk rakstīt un tavu turpmāko adresi mēģināšu uzzināt caur tanti. Tāpēc savu varbūtējo nākamo adresi dari viņai zināmu, tāpat kā es savejo." 15. jūnijā 1941. gads. Romans.

***

Meitenei ar zeltītām bizēm...

Latvijas armijas leitnantu Pēteri Leju 1941. gada 14. jūnijā

arrestēja Litenē un izsūtīja uz ie-slodzījuma vietu Krasnojarskas novadā. Pirms izvešanas tolaik 27 gadus jaunais Pēteris uz kādas veidlapas uzrakstīja atvadas draudzenei Dailai Andersonei. Viņš ar parasto zīmuli sīkiem burtiem aprakstīja abas lapas pupes un, dodoties jau uz ie-slodzījuma vietu, izmeta to no vagona. Salocītas lapiņas ārpusē rakstīts – "Nododiet Školas ielā 2, blondai meitenei ar zeltītām bizēm, Siguldā". Jau vēstules ārpusē Pēteris uzrunā tuvo paziņu – "Dzīvo sveika, saki, ka mūsu visu liktenis vienāds, sveicieni Hermīnei, ari viņas brālim. Braucam nezināmā virzienā."

***

Nacionālais archīvs atklājis virtuālu izstādi par 1941. gada 14. jūnija izsūtīšanu

Pieminot 80. gadadienu kopš Latvijas iedzīvotāju pirmās deportācijas, Latvijas Nacionālais archīvs atklājis virtuālu izstādi par 1941. gada 14. jūnija izsūtīšanu. Tā apskatāma archīva mājaslapā. Izstāde stāsta par to, kāds bijis 1941. gada 14. jūnijā Latvijas aprīņķos un kāds bija izsūtīto liktenis Sibīrijā.

1941. gadā Latvijā bija 19 aprīņķi, katrā no tiem svešā vara no dzīmītās mājām izrāva un aizveda svešumā tūkstošiem ģimenēm. Virtuālajā izstādē katram aprīņķim izveidota sava sadaļa, kur var atrast ziņas par deportētajiem.

"Sagatavojām stāstus no katras aprīņķa, pa kādam vismaz divām vai pat trim ģimenēm. Rezpectīvi, tur būs redzami gan to cilvēku fotogrāfijas, kuŗus izved, gan archīvu dokumenti, uz kuŗu pamata viņus izveda, un ari šo cilvēku atmiņu stāstījumi," sacīja Latvijas Nacionālā archīva vadītājs Gints Zelmenis.

***

Represēto salidojums – gaidīta likteņbiedru satīšanās un iespēja uzklasīt liecības

Vienreiz gadā sanākt kopā, pieminēt aizgājušos likteņbiedrus un kavēties atmiņās, lai cik sāpīgas tās būtu. Jau vairāk nekā 20 gadus vasarās represētajiem ir nozīmīgs notikums – salidojums Ikšķilē, kur no visas Latvijas sabrauc ļaudis, kas izcieta padomju režīma izsūtījumu. Pērn salidojums nenotika pandēmijas dēļ, taču, iespējams, augustā tas būs.

Latvijas Politiski represēto apvienības valdes priekšsēdis Ivars Kalķis uz tikšanos ar LTV atnāca ar biezu mapi.

Ivars Kalķis

Tajā ir piezīmes un dokumenti no pirmā represēto salidojuma, kas notika 1999. gadā. Doma, ka visiem represētajiem

vajadzētu sanākt kopā, izskanējusi 1999. gada pavasarī represesto apvienības koordinācijas sēdē. Jau pirms tam represētie paši rīkoja likteņbiedru tikšanās, piemēram, kopā sanāca vienā sādžā vai rajona izsūtītie.

"Ierosinājums nāca no tautas. Valde to akceptēja, un tad sāka meklēt vietu, kur tas varētu notikt. Bijā tāds ikšķilietis Roberts Jansons no Liepājas. Viņš kā jauneklis tika apcietināts par pretpadomju darbību. Un viņš ir ierosinājis – rīkojam salidojumu Ikšķilē. Ikšķilē ir atsaučīgs namaņevs. Toreiz bija domes priekšsēdis Jānis Rudzītis. Es te sameklēju. Tiecas pie Rudzīša kunga kabinetā. Detaļas apspriež kā to pasākumu izvest. Tas ir bijis pirms salidojuma 30. jūlijā 1999. gadā," pastāstīja Kalķis.

***

Latviešu vēsturisko zemuļlikumprojekts sagatavots galīgajam lasījumam

Saeimas Administratīvi teritoriālās reformas komisija izskatīšanai galīgajā lasījumā atbalstīja Latviešu vēsturisko zemuļlikuma projektu. Tas paredz radīt nepieciešamos priekšnoteikumus iedzīvotāju kopīgās identitātes stiprināšanai un latviešu vēsturisko zemuļlikumā kultūrvēsturiskās vides un kultūrtelpu saglabāšanai un ilgtspējīgai attīstībai. Likumprojektu Saeimā iesniedzis Vāsts prezidents Egils Levits.

Likumprojektam paredzēta preambula, kurā iekļauti latviešu nācijas veidošanās vēsturiskie aspekti un uzsvērts, ka latvietības daudzveidība, kultūrtelpas un latviešu vēsturisko zemuļlikumā kultūrvēsturiskā vide ir nācijas kopējā bagātība. Ar jauno likumu paredzēts uzsvērt katra pagasta un pilsētas piederību kādai no piecām vēsturiskajām latviešu zemēm – Vidzemei, Latgalei, Kurzemei, Zemgalei un Sēlijai. Šajās zemēs pastāvošās kultūrvēsturiskās vides un kultūrtelpu, kas raksturo latvietības daudzveidi, saglabāšanai un attīstīšanai nepieciešams pievērst visas sabiedrības uzmanību.

Tāpat likumprojekts noteic, ka Rīgas valstspilsēta kā Baltijas mēroga mētropole ir vēsturiska Vidzemes daļa un Rīgas īpašā identitāte un kultūrvēsturiskās vides savdabība ir atbalstāma un veicināma. Kā vēsturiska Vidzemes daļa likuma projektā noteikta arī Jūrmalas valstspilsēta. Likuma projekts Saeimā jāskata vēl trešajā – galīgajā – lasījumā. Paredzēts, ka Latviešu vēsturisko zemuļlikums stāsies spēkā sākotnēji 1. jūlijā.

***

Eiropas Parlaments apstiprina digitālā Covid-19 sertifikāta ieviešanu

Eiropas Parlamenta deputāti 9. jūnijā apstiprināja Eiropas Savienības digitālā Covid sertifikāta ieviešanu, lai atjaunotu tūrismu un veicinātu Eiropas ekonomikas atveselošanos. Jaunā sertifikāta noteikumus EP apstiprināja ar 546 balsīm par, 93 pret un 51 atturoties (noteikumi ES pilsoņiem) un ar 553 par, 91 pret piedalās EKG konkursā. Kopā ar

VĒSTNIECĪBU ZINĀS

KANADA. Latvijas vēstnieks Kanadā Kārlis Eichenbaum, pieminot padomju masveida deportāciju upurus, pie topošā Komūnisma upuru memoriāla Ottāvā, Provinču un territoriju dārzā, aicināja godināt visus komūnistiskajā genocīdā cietušos. Vēstnieks K. Eichenbaum uzsvēra, ka 14. jūnijā ir dziļu skumju diena, tā ir deportēto piemiņas diena, kas dzīvo mūsu tautas atmiņā un stingri turas mūsu vēsturiskajā apziņā.

FRANCIJA. No 2021. gada 8. līdz 13. jūnijam Normandijas reģiona literātūras aģentūra *Normandie Livre & Lecture* sadarbībā ar platformu *Latvian Literature* un Latvijas vēstniecību Francijā virutālajā vidē piedāvā Francijas publikai iepazīties ar latviešu literātūru.

Jau vairāk kā gadu līdzās Žiemīļu un Baltijas valstīm veltītajam festivālam *Les Boréales*, aģentūra *Normandie Livre & Lecture* strādā, lai izceltu Baltijas valstu literātūru. Šonedēļ Normandijas grāmatu izdevēji, kā arī plašāka publīka var iepazīties ar platformas *Latvian Literature* darbu, atraktīvo komunikācijas kampaņu *#iamintrovert*, jauniešu literātūru, kā arī jaunumiem latviešu literātūrā un atbalsta programmu ārvalstu izdevējiem.

SPĀNIJA. Atzīmējot Latvijas un Spānijas diplomātisko attiecību simtgadi, kā arī, lai veicinātu Latvijas atpazīstamību Spānijā, 15. jūnija Madridē tiks atklāta latviešu dekoratīvās un tekstilmākslas darbu izstāde "Latvian textile". Tradicionālais un laikmetīgais". Izstāde tapusi Latvijas vēstniecībai Spānijā sadarbojoties ar Dekoratīvās mākslas un dizaina mūzeju un Spānijas Nacionālo Dekoratīvās mākslas mūzeju Madridē.

un 41 atturoties (noteikumi trešo valstu valstspiederīgajiem).

Sertifikātu izsniegs valsts iestādēs, tas būs bez maksas un pieejams papīra vai digitālā formātā (ar QR kodu). Dokuments apliecinās, ka persona ir vakcinēta pret *Covid-19*, tai nesen ir negatīvs testa rezultāts vai arī, ka tā ir atveselojusies pēc infekcijas. Praksē tie būs trīs atšķirīgi sertifikāti. Tie būs savietojami un verificējami visā Eiropas Savienībā, īpaši noteikumi novērsīs arī krāpšanu un viltošanu.

***

Liepāju un Rīgu Cēsis 2008. gadā sacentās, lai klūtu par EKG 2014, un tolaik titulu ieguva Rīga. Kad Cēsis konkursam pieteicās pirmo reizi, tā bija līdz tam mazākā pilsēta, kas jebkad izvirzījusi savu kandidātūru klūšanai par EKG, sacīja pašvaldības pārstāvis.

***

Jūlija sākumā durvis skatītājiem atkal vērs

Latvijas Nacionālā opera un balets (LNOB), rīkojot Galā koncertu "Operas zvaigžņu vasara". Koncerts norisināsies 4. jūlijā.

Pirma reizi Latvijā viesosies viens no pasaulei izcilākajiem tenoriem Pjotrs Bečala un prestižā konkursa "Operalia 2019" uzvarētāja Adriana Gonsalesa. Kopā ar viņiem koncertā dziedās arī pasaulezīvās basbaritons, LNOB valdes priekšsēdis Egils Silīns un LNOB solisti Tatjana Trenogina, Ilona Bagēle, Mihails Čulpajevs un Rinalds Kandalincevs. Koncerta mūzikālais vadītājs būs LNOB galvenais diriģents Mārtiņš Ozolinš, bet koncerta režisore – Dace Volfarde.

***

"Purvīša balvu 2021" iegūst māksliniece Amanda Ziemele

Cēsis bija pirmā Latvijas pašvaldība, kas pieņēma lēmumu kandidēt uz EKG 2027 jau 2019. gada maijā. Savukārt pirms nedēļas darba grupas izstrādāto pieteikumu vienbalsīgi atbalstīja Cēsu novada domes deputāti. Aprīļa beigās Cēsu viduslaiku pils zvaigžnotajā Mestra zālē sadarbības manifestu parakstīja Amatas, Cēsu, Jaunpiebalgas, Līgatnes, Pārgaujas, Priekuļu un Vecpiebalgas pašvaldību vadītāji. Tāpat, izstrādājot pieteikumu, panākta sadarbības vienošanās ar vairāk nekā 50 Eiropas pilsetām un starptautiskajām organizācijām. Cēsis jau otro reizi piedalās EKG konkursā. Kopā ar

Šogad godalgū "Purvīša balva 2021" ieguvusi māksliniece Amanda Ziemele par personālizstādi "Kvantu matu implantī". Balvas laureātus noteica starptautiska žūrija septiņu profesionāļu sastāvā, izvērtējot astoņu fināla kandidātu veikumu viņu kopējā izstādē, kas plašākai publikai apskatāma līdz 8. augustam Latvijas Nacionālā mākslas mūzeja Lielajā zālē.

Ziņas sakopojis P. Karlsons

JURIS LORENCS

Brīdi, kas šis rakstiņš nonāks pie lasītāja, Šveices pilsētā Ženēvā jau būs beigusies vēsturiska tikšanās, ASV prezidenta Džozefa Baidena un Krievijas prezidenta Vladimira Putina sarunas. Bet es atceros citas sarunas Ženēvā, 1985. gada 19. novembrī starp ASV prezidentu Ronaldu Reiganu un jauno PSRS līderi, kompartijas ģenerālsekreteru Michailu Gorbačovu. Mēs Latvijā toreiz ļoti gaidījām šo tikšanos. Afgānistanā turpinājās kašķ, kurā krita arī latviešu puiši. Pasaule vēl bija šokā par 1983. gada 1. septembrī viens Kamčatkas debesīm notriekto Korejas pasažieru lidmašīnu. Rietumu un komūnistu bloka attiecības bija sasniegušas vienu no zemākajiem punktiem pēckara laikā. Gorbačovs Ženēvas tikšanos vēlāk raksturoja šādi: "Mēs raudzījāmies uz lietām reāli. Nelojām īpašas cerības, bet vēlējāmies ielikt pamatus nākotnes dialogam". Savukārt Reigans sarunas ar Gorbačovu nosauca par "miera misiju". 1986. gada 11. oktobrī abi līderi tikās vēlreiz, šoreiz jau Islandes galvaspilsētā Reikjavīkā. Lai arī šīs sarunas beidzās bez dokumentu parakstīšanas, tās tiek uzskaitītas par pagrieziena punktu ASV un PSRS attiecībās, par pirmo soli celā uz Aukstā kaļa beigām. Pasaule varēja uzelpot. Savā ziņā Baidena un Putina tikšanās varētu būt līdzīga. Rietumu un Krievijas at-

tiecības, šķiet, sasniegušas viszelmāko punktu. Pie Krievijas rietumu robežām (tātad blakus Latvijai!) koncentrējas aizvien lielāki militārie spēki. Ir vajadzīgs jauns, kā teica padomju laikos, "saspilējuma atlāblums". Lai sagatavotu abu līderu tikšanos, 24. maijā Ženēvā tikās ASV prezidenta nacionālās drošības padomnieks Džeiks Salivans un Krievijas Drošības padomes sekretārs Nikolajs Patruševs. Kopīgajā paziņojumā pēc šīs tikšanās teikts, ka "abas puses bija vienisprātis, ka ASV un Krievijas attiecību normalizēšana ir abu valstu interesēs, tā veicinātu prognozējamību un stabilitāti globālā mērogā". Lai nu tā būtu.

Bet starp Gorbačovu un Putinu ir viena milzīga atšķirība. Gorbačovs labi apzinājās gan komūnistiskās sistēmas trūkumus, gan militārās sacensības bīstamību. Tieši Gorbačova ierosinātā pārbūves un atlātības politika veicināja totālitārās sabiedrības demokratizāciju, padomju impērijas sairumu un Latvijas neatkarības atgūšanu. Savukārt Putins domā un rīkojis pilnīgi pretēji. Krievijā tiek "piegrieztas skrūves", ir iedibināta tā saucamā "vadāmā demokratija", patiesībā autoritārs režīms, iznīcināta brīva prese. Pats Putins PSRS sabrukumu raksturojis kā "20. gadsimta lieļāko geopolitisko katastrofu" un izmanto ikvienu iespēju, lai galbuļu pa gabalam lipinātu kopā

"lielu Krieviju". Spilgtākais šīs imperiālās politikas piemērs – Krievijas okupācija un aneksija. Iespējams, Baidens (Merkele, Maķrons, fon der Leiena, Džonsons utt.) nesaprot to, ka Putins vadās no citām vērtībām, ne tādām, kā viņi. Protams, arī Putinam ir svarīga Krievijas cilvēku labklājība, zinātnes, kultūras un sporta saņiegumi. Bet par visu vairāk – Krievijas impērijas statusa atgūšana. Līdzīgi kā 19. gadsimtā dažu Rietumu valstu monarhi un politiķi vēlējās iekrāsot "savā krāsā" tālu Āfrikas nostūri, Putins domā geopolitiskās katēgorijās. Viņam svarīgas ir kartes, robežas un to pārbiķīšana. Iespējams, paies simtgadu, un ne Krievijas tautai, ne tās valdniekiem vairs nebūs svarīgi, kāds karogs plivo virs Ukrainai atņemtās Krimas. Bet pagādām vērtības, kas pēdējos gados kļuvušas svarīgas Rietumu sabiedrībām – cīna ar klimata izmaiņām, BLM, "wokeism", dažādu minoritāšu tiesības, mājdzīvnieku labturība, vegānisms utt., krieviem liekas svešas, neizprotamas, pat smiekligas. Viņi joprojām jūsmo par karaspēku parādēm un videoklipiem ar jauņu ieroču izmēģinājumiem. Krievi ir tauta, kas neprot uztasīt televizorū vai mobilo telefonu, bet atombumbas un rakētes viņiem izdodas lieliskas.

Iespējams, viens no Baidena un Putina sarunu tematiem būs Ukraina. Šī valsts zaudēja Krimu

savas rietumnieciskās izvēles dēļ. Diemžēl Rietumi nespēja vai negribēja Ukrainu pienācīgi aizstāvēt un atbalstīt. Baidens gan nosauca Putini par slepkavu, taču nopietnas sankcijas gāzes vadām "Nordstream 2" tā arī netika uzliktas. Nu tas ir pabeigts un šajās dienās jau tiek piepildīts ar gāzi. Kā lai te neatceras prezidenta Trampa vārdus – "jūs gribat, lai mēs jūs sargājam no Krievijas, bet paši pērkat Krievijas gāzi"? Vislielākā zaudētāja pēc "Nordstream 2" iedarbināšanas ir tieši Ukraina, kurās gāzes vadu sistēma vairs nav vajadzīga ne Krievijai, ne Rietumeiropai. Nāk pārāk nepatīkamas vēsturiskas analogijas. 1938. gada septembrī, dažas dienas pirms Minhenes vienošanās, kurā Francija, Lielbritanija un fašistiskā Itālija atdeva Hitleram saplosīšanai Čehoslovakiju, britu premjerministrs Nevils Čemberlens teica sekojošus vārdus: "Cik mulķīga ir doma, ka mums ir jārok tranšejas un jāpielaiko gāzmas kas tikai tādēļ, ka kādā tālā valstī sastrīdējušies cilvēki, par kuriem mums nekas nav zināms". Tāda ir reālpolitika. Šodien šie Čemberlena vārdi skan šādi – "Vai mums jāatsakās no Krievijas gāzes tikai tādēļ, ka kaut kādā tālā, nezināmā Eiropas nomalē kāds ir sastrīdējies?"

Pavisam nesen, jūnija sākumā Dānija atsaukusī būvniecības atļauju plānotajam Norvēģijas –

Polijas gāzes cauruļvadam "Baltic Pipe", kam vajadzēja iet cauri šīs valsts territorijai. Iemesls – nepieciešamība papildus izvērtēt, vai projekts nekaitēsot meža sīcistas (lēcejpēļu dzimtas grauzējs) un siks pārņu populācijām, kas dzīvo cauruļvada būvniecības zonā. 900 kilometrus garajais gāzes vads bija iecerēts kā alternatīva Krievijas gāzes piegādēm. Komētējot šo lēmumu, Polijas āriņu ministra vietnieks Marcs Pšidačs izteicies, ka "ekoloģija ir svarīga, bet mums jādomā arī par reģiona enerģētisko drošību". Atliek vien konstatēt, ka mēs dzīvojam laikmetā, kad rūpes par pelēm var apturēt milzīga gāzes vada būvniecību. Vai arī kalpot par ieganstu, kas pie sedz kādas valsts (šajā gadījumā – Krievijas) ilgtermiņa ekonomiskās un geopolitiskās intereses. Iespējams, mēs dzīvojam ilūzijās, ka ES un NATO ir tikpat stipras un vienotas kā pirms gadiem divdesmit, kad pie šo organizāciju durvīm klauvēja bijušās padomju bloka valstis. Latvijai to nemītīgi vajadzētu atcerēties.

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība "Laiks-BL"

MAF
Mediju atbalsta fonds

KĀRLIS STREIPS

"Mums pakaļ bija atbraukuši trīs vai četri izvedēji. Galvenais bija čekas virsnieks, tāds tumsnējs, galīfe biksēs, un viņam bija liels revolveris pie sāniem. Viņi it kā meklēja zeltu un ierōčus, taisīja vaļā skapjus un atvilktnes. Mēs ar brāli gulējām bērnu istabā. Augšā cēla arī mūsu matracus. Tas mums bija liels pārdzīvojums. Mūsu tēvs bija stingrs un nelāva lasīt lubu literātūru, taču mēs pa kļuso lašījām. Un zem matrača bija Old Vaverli grāmatiņas. No tēva baidījāmies, un atrasto grāmatu dēļ satraucāmies pat vairāk nekā no tā, ka jābrauc nezināmā virzienā."

Tā par savām bērnu atmiņām kinorežisorei Dzintrai Gekai viņas izdotajā monumentālajā sējumā "Sibīrijas bērni" stāsta Jānis Bone. Gimenē mēs viņu pazinām kā Ivaru, un viņš bija manas mammas brālēns. 1941. gada 14. jūnijā, kad bija masu deportācijas, kurām šogad aprit 80. gadskārtā, Ivaram bija deviņi gadi. Tāpat kā tas bija teju vai visām ģimenēm, viņa tēvs deportācijas dienā tika aizvests citā virzienā, Ivars palika kopā ar mammu un vecāko brāli Juri. Jau izsūtījumā viņi saņēma ziņu, ka tēvs ir miris 1941. gada no-

vembrī. Mamma aizgāja Mūžībā 1943. gadā, tikai 39 gadu vecumā. "Viņa bija aizgājusi uz sienas plāuju un sūdzējusies, ka jūtas slīkti," tā atcerējās dēls. "Tad viņa aizmugusi. Nogulēja divas dienas un nomira. Atceros bēres. Divi vietējie palidzēja izrakt kapu, atnāca divas latviešu kundzes no 15 km tālās Maduikas. Izraka bedri, zārka nebija. Uz kapa salīka akmeņu kaudzi."

Ivars ar brāli Sibīrijā nonāca bērnu namā. Jaunāko brāli atpakaļ uz Latviju palaida jau 1946. gadā ("es aizbraucu 29 kilogramus smags, un tad, kad 1946. gadā braucu atpakaļ, arī svēru 29 kilogramus"). Viņš dzīvoja pie dažādiem radiniekiem, un ne visi bija īpaši laimīgi par deportētu zēnu, kurš bija atgriezies no izsūtījuma.

Es Ivaru pirmoreiz satiku, kad pārcēlos uz Latviju 1989. gada rudenī. Viņš dzīvoja Saulkrastos kopā ar sievu Galinu un dēlu Juri. Galina bija sibiriete, jaukākais cilvēks, kādu mūžā esmu pazinis. Jau pirmajā dienā viņa lepni stāstīja, kā iemācījusies tekošu latviešu valodu, jo bija sapratusi, ka dzīvo citā valstī un tāpēc tās valoda jāmācās. Pie Ivara un Galinas arī viesojos 1991.

gada aprīlī, kad nomira mana mamma. Pie galda bija tukša vieta ar šķīvi, uz tā – priedes zařināši. Neko tādū nekad nebiju redzējis, biju lidz sirds dzīlumiem aizkustināts.

Te vēl varu pateikt, ka Ivara un Galinas dēls Juris izstudēja starptautiskās attiecības, iestājās Latvijas āriņu dienestā un patlaban ir mūsu valsts vēstnieks Somijā.

Pieļauju, ka ļoti reta ir ģimene Latvijā vai emigrācijā, kurū nav skāris šīs noziegums pret cilvēci. Deportācijas notika arī kaimiņu valstīs Lietuvā un Igaunijā – jau nā PSRS vara gribēja nocirst galvu baltiešu inteligēnci. Jūnija deportācijas tika gatavotas ar lielu steigu, jo tikai astoņas dienas vēlāk sākās nacistu Vācijas iebrukums Padomju savienībā, un grūti ticēt, ka par to nevienam okupētajā Latvijā nebija ne jausmas.

Te gan ir blakus stāsts. 2011. gada rudenī redaktore Ligita man piezvanīja un teica, ka uz Latviju plāno braukt dāma no Čikāgas, vārdā Ilāna Rovnere, kurā dzimusī Latvijā, bijusi tiesneši Amerikā, un tagad gribēja aplūkot dzimteni. Varbūt es būtu gatavs viņu intervēt? Protams,

Tik viena lieta, piebilda Ligita. Rovneres kundze gribēja, lai intervija notiktu Latvijas Nacionālajā operā. Kāpēc?

Pienāca gaidītā diena, un man preti nāca smaidoša kundze ar spilgti baltiem matiem. Iegājām operā, iekārtojāmies. Viņas stāsts bija apburošs. Tēvs viņai, izrādās, bijis galvenais operas kritiķis vienā no Latvijas laikrakstiem. Kaut kad pagājušā gadsimta 30.

gadu otrā pusē sagadījies, ka kādā izrādē tēvam blakus sēdējis Amerikas ģenerālkonsuls Latvijā. Diplomāts tēvam vaicājis, vai ģimene padomājusi par aizbraukšanu no Latvijas? Tēvs teicis jā, un nākamajā dienā konsuls Rovneru ģimeni ierakstīja pielautās kvotas augšgalā. Rovneri bija ebreji, un Amerikā ebreju kvotas bija minimālas. Tēvs un māte un mazā Ilāna mātei uz rokām aizbrauca no Latvijas un nonāca Amerikā, kur Ilāna ar laiku kļuva par apelācijas tiesas tiesnesi, kurū amatam izvirzīja prezidents Džordzs Bušs. "Mēs pabeidzām pirmo sarunu, un tad pēc apmēram 45 minūtēm man teica, ka prezidents zvana atkal. Es teicu, nemūkototies, bet viņš tik tiesām zvanīja, un vai zināt, par ko viņš

gribēja runāt? Par Latviju! Tas bija 1992. gadā, un viņš bija vienkārši sajūsmīnāts," man pastāstīja kundze.

Te ātu viņa man intervijā pastāstīja arī to, ka ārpus viņas tiešās ģimenes noslaktēti tikuši pilnīgi visi, "izņemot vienu tēvoci, kurū krievi bija deportējuši uz Sibīriju. Kad viņš atgriezās, visi pārējie bija beigti. Viņus visus nošāva Rumbulā."

Biju viens no tiem, kuri Dzintras Gekas veidoto grāmatu tulkoja angļu valodā, tur arī uzdūros stāstam no mana radinieka. Grāmata ir par cilvēkiem, kuri deportēti bērnībā, un daudzos stāstos bija daudz kā koņēja. Sibīrijā daba bija ļoti skarba, bet arī pasakaini skaista. Pēc sākotnējas šaubīšanās vietējie sibirieši nereti izrādījās laipni un pretimnākoši cilvēki esam. Daudzi no bērniem varēja atgriezties Latvijā 1946. gadā, bet daudzos gadījumos viņi atkal tika savākti 1949. gadā un nosūtīti atpakaļ uz Sibīriju. Bija stāstnieki, kuri bija piedevuši saviem pāri darītājiem, citi to nespēja izdarīt.

Nespēju iedomāties, kā es tā kaut ko būtu izturējis...

Baisa gadadiena

MĀRIS
BRANCIS

...noslēpums, dzīņa, kaislība...

Pēteris Bankovskis. "Palimpsests. Ieskats kolekcionārisma vēsturē Latvijā". Inetas Berkmanes dizains un makets. Neputns, 2020. 476 lpp.

Pieņemu, ka neesmu vienīgais, kurš nav tuvos draugos ar svešvārdiem, kas klejo apkārt un meklē sapratēju. Manā sētā tie ieklist reti vai, pareizāk sakot, ienāk gan, taču ātri pazūd, draudzīgu sagaidīšanu negūstot. Tad nu mēģināsim noskaidrot, ko nozīmē no citas taujas leksikas patapinātais jēdziens *palimpsests*, paligā nēmot paša grāmatas autora teikto priekšvārdā: "Par palimpsestu sauc rokrakstu, kas rakstīts uz pergamenta, uz kuŗa jau bijis cits rokraksts vai pat vairāki. Vai nu tāpēc, ka iepriekšējais rokraksts laika gaitā izbalējis un kļuvis nesalasāms, vai tādēļ, ka tā satus kaut kādu iemeslu dēļ tapis netikams vai nepieņemams, vai – piezemētāk – materiālu trūkuma dēļ rakstītājs iepriekšējo tekstu no pergamenta nokasa un raksta savējo." Mazliet tālāk viņš seicina: "Rakstīt par kolekcionārismu nozīmē darināt palimpsestu".

Uzreiz jāprecīzē, ka par kollekcjonēšanu un kolekcionāriem, par šo, kā dažam liekas, apsēstību, līdz šim latviešu valodā nav iznācis neviens pētījums. Vienīgi laikraksts un žurnālos kaut kas izlasāms, tomēr dzīlāk neanalizējot doto jautājumu (prese un žurnāli nemēdz kādā jautājumā nopietnāk ie-

gremdēties, vismaz Latvijā ne). Arī citu valstu apgādi nav bijusi īpaši naskaki. Iemesli tam ir vairāki. Pirmkārt, šī tēma prasa pamatigu iedzīlināšanos. Otrkārt, ne katrs kolekcionārs ar labu prātu ļaujas rakstītāja zīnkārībai, zinātķarei. Tāpēc vien šīs Pētera Bankovska pētījums ir vērā liekams, pat saistošs, ko labprāt vēlētos ieteikt izlaist arī citiem, kuri tiecas uzzināt vairāk gan par priekšmetu, gan par mākslas darbu vākšanu un par kollekcionāriem, gan vēl jo vairāk par Latvijas kultūras vēsturi no parvisām cita skatu punkta nekā līdz šim.

Grāmatas autors Pēteris Bankovskis pārzina vairākas valodas. Tas deviš viņam iespēju iedzīlināties kādā problēmā, ko par to saka arī Rietumu literatūra. Viņš 1980. gadā beidzis LVU svešvalodu fakultāti, pēc tam sācis mācīties, bet izstājies no Mākslas vēstures un teorijas nodalās 3. kursa Mākslas akadēmijā, strādājis avīzē *Padomju Jaunatne, Literatūra un Māksla* un *Labrit*. Daudzi zinās, ka viņš ilgus gadus vadīja Latvijas Kultūras fondu. Viņa rosināts, arī es sāku publicēties, kādēļ esmu viņam ļoti pateicīgs. Pēteris Bankovskis vienmēr izcēlies ar plašām zināša-

nām, aso prātu, spēju satvert problēmas pašu būtību, ar lielisku kopto valodu.

Sīs kvalitātes grodi atklājas arī šajā pētījumā.

Kā ikvienā pamatīgā zinātniskā apcerējumā, arī šajā viss sākas ar historiografiju – ar plašu ieskatu publikāciju vēsturē par kollekcioņešanu ārziemēs un Latvijā. Te, starp citu, uzzinām, ka savulaik zemēs ap Daugavu, Lielupi un Gauju baltvāciešu jeb vācbaltu namos bija skatāmi Leonardo da Vinči, Mantenjas, Korredžo, Velaskesa un daudzu jo daudzu citu slavenu Renesances un vēlāku laiku gleznotāju darbi.

Pētījuma autors visai kritiski izturas pret 1905. gada revolūciju un tai sekojošām muižu dedzināšanām, kas pakļāva liesmām ne tikai muižnieku mantu, izcilus architektūras piemērus, arī neiedomājamas kultūras vērtības. Bet ko var gribēt no neaudzinātas, neizglītotas un iekšēji saniknotas tautas? Tas pats attiecas arī uz padomju okupāciju, kuŗu vadoņi un noteicēji bieži bija "tumši ļautinji", viņu mazattīstītās smadzenes masēja nodrāztas frazes un liekulīga ideoloģija.

Starpkaru periodā kollekcionāru kustība latviešu intelīgentās

sabiedrības vidū tikai sākās, šo procesu aprāva gan padomju karaspēka iebrukums Latvijā, gan padomju funkcionāru aprobežotība kultūras ziņā, gan izsūtīšanas uz Sibīriju, kas visbiežāk skāra latviešu inteliģenci.

Pēc pēdējā kaŗa kollekcionārs bieži tika pielidzināti spekulantam, līdz ar to ir vajājams, jo ir komūnisma cēlēju mērķu novēršējs no šī uzdevuma un tādēļ ir pat ienaidnieks. Paldies Dievam, šāds stāvoklis nepastāvēja ilgi, mākslas darbu krājēji klusi rosījās un uzkrāja mākslas vērtības no pazušanas.

Grāmatas pēdējās nodalās velītās mūsdienu kollekciju īpašniekiem, kuri vairāk vai mazāk virza mūsdienu mākslas evolūcijas gaitu, kādi ir Dina un Janis Zuzāni, Viltors Astanīns, Pēteris Avens un citi. Kollekcionēšana ir dzīvs process, kas rodas it kā pats no sevis, tad iegūst noteiktu virzību, līdz pārveidojas vai izsīkst. Pēteris Bankovskis uzskata: "Spēle, izrādīšanās, noslēpums, dzīņa, kaislība, atkarība, patologija, laika kavēklis, instruments prāta asināšanai – tas viss un vēl daudz vairāk saistās ar kollekcionārismu".

ZIED, ZIED UN ZIED...

Aktrisei Martai Salai Grinbergs Bostonā – 100

100 gadu robežas sasniegšana vairs nav tā sensācija, kas bija senāk, bet tā aplaimo jubilārus un prasa cieņu, respektu un apbrīnu no pārējiem. Martiņai, kā to pazīst Bostonas sabiedrība, šī lielā diena ir 11. jūlijis. Viņa vēl arvien dzīvo savā mājā, ar palīdzēm to uztur priekšzīmīgā kārtībā. Viņas interešu loks ir plašs.

Tur ietilpst opera, klasiskā mūzika, latviešu mūzika, literatūra, arī intelektuālas pārrunas. Viņai ir labi kopts puķu dārzs. Par Martiņu varētu teikt, ka ziedi ir viņas dārzā, puķu vāzēs un viņā pašā. Viņas personība ir kā zieds, kas spēj ieliksmot viņu un tos, ar kuriem viņa satiekas. Martiņas loma Bostonas latviešu sabied-

Gavilniece pošas simtgadei // Foto: Anneli Ramolina

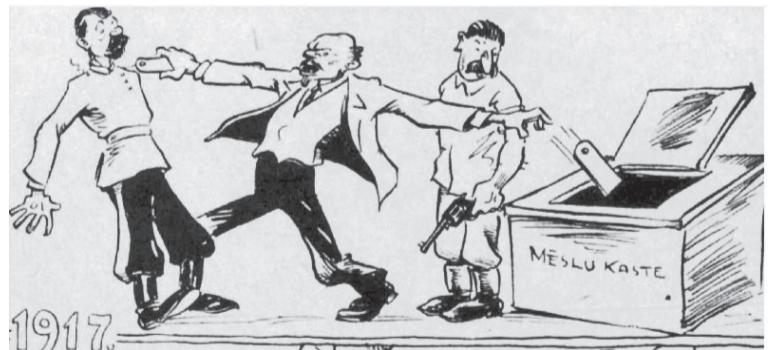
rībā ir jau presē vairākkārt apcerēta. Viņas mūžs norāda, ka var abus – dzīvot un tēlot. Aktrise Marta Sala pieder tai profesionālajai teātra saimei, kas atstāja dzimteni 1944. gadā. Līdz ar dzimteni, viņi atstāja savas mākslas dzīves pamatus. Svešumā nonāca liels skaits aktieru un mākslinieku no Latvijas teātriem. Minēšu dāzas slavenības Bostonā: Latvijas Nacionālā teātra scēnografu profesoru Jāni Kugu, režisoru, aktieri, arī lugu autoru Jāni Lejīnu, skatuves meistarū Ernestu Īdri, Dailes teātra režisoru, aktieri Kārli Veicu, aktieri, režisoru Reini Birzgali. No provinces teātriem – Anci Rozīti, Valfrīdu Streipu, Skaidrītu Penci. Šo sarakstu būtu jātūrpina, gan no Bostonas, gan no citām Amerikas lielpilsētām. Mana pārliecība, ka mūsu dzimtenes atstāšana ir tiešā sakarā ar 14. jūnija nozīegumiem pirms 80 gadiem, ar nolūku iznīcināt mūsu tautu un inteliģenci. Bez šī varmācības rēga, iespējams, ka tik liels skaits nebūtu atstājuši dzimteni. Nevarām sevi saukt par aizvestajiem, drīzāk gan par izstumtajiem. Bet skumju jau tāpat ir par daudz, tāpēc ir labi priečāties par Martiņas gaidāmo jubileju, par ziekiem un vasaru. Tagad jautājums ir, kā apsveikt un cīldināt jubilāri, kur atrast štos vārdus? Vai tiešām būtu jābrien vārdu jūrā, lai atrastu pareizos? Kā būtu pieklauvēt pie savas sirds durvīm? Aiz tām varētu būt arī atbildē.

Ivars Galīnš

CITUR IZLASĪTS

Vilibalda Drosmiņa “tēvam” – 120

1901. gada 28. maijā dzimis latviešu karikatūras klasiķis Ernests Rīdāns

Ernesta Rīdāna (1901-1954) politiskā karikatūra

Pirms 120 gadiem Bukašu pagasta mašinista ģimenē piedzima viens no pirmskārā Latvijas iecienītākajiem feļetonu autoņiem un karikatūristiem Ernests Rīdāns (Rīdāns). Viņa zīmējumi, sākot kopš debijas 1923. gadā, bija plaši iecienīti 20. – 30. gadu periodikā, īpaši satīras žurnālā *Svari*, kuŗa vadībā viņš piedalījās.

Rīdāns bija profesionāls mākslinieks – mācījies grafiku Mākslas akadēmijā pie Richarda Zarrina; bija Latvijas tēlotāju mākslinieku biedrības biedrs, piedalījies vairākās mākslas izstādēs, turklāt apvēlētis ar aktiera talantu. Vācu okupācijas laikā Rīdāns pievērsās politiskai ka-

rikatūrai un kopā ar feļetonistu Āčuku, tas ir, satīriku Arnoldu Rubeni, radīja tautā populāro "latviešu Šveika" ekvivalentu dižkareivi Vilibaldu Drosmiņu. Bēgļu gaitas viņu aizveda uz Angliju, kur viņš lūkoja arī trimdas presē turpināt to, ko lieliski prata, reizēm piedāvājot zīmējumus britu izdevējiem. Maizej ar to nepietika, un karikatūras klasiķim nācās parallēli strādāt fabrikā, būt par kuģa koku. Ar karikatūrām Rīdāns nodarbojās burtiski līdz dzīves pēdējam mirklim, jo, kā stāsta, arī nomiris no triekas savā dzīvoklī Londonā, zīmējot karikatūru trimdas laikraksta *Laiks* vajadzībām. (Latvijas Avīze)

VIESTURS SPRŪDE (*Latvijas Avīze*)

Izturēt, izdzīvot, atgriezties, pastāstīt

Uz nule kā "Latvijas Mediju" apgādā iznākušās 1941. gada 14. jūnijā deportēto atmiņu grāmatas "Mēs tiksimies mūžībā" vāka redzams leģendārais Mērijas Stakles lakatiņš – tas pats, kas sarkanos toņos attēlots uz pieminekļa padomju okupācijas upuriem Rīgā, Strēlnieku laukumā, līdzās Okupācijas mūzejam. Arī "Mēs tiksimies mūžībā" ir rindas no Mērijas Stakles ieslodzījumā rakstītās dzejas. Pie grāmatas ar šādu nosaukumu sagatavošanas strādājusi Okupācijas mūzeja galvenā krājuma glabātāja Taiga Kokneviča, līdzdarbojoties mūzeja kollēgiem Kārlim Dambītim, Baibai Briežei, Evitai Feldorfālei, Dacei Lejai un Leldei Neimanei. "Mēs tiksimies mūžībā" ir iekārtoti tajā apjomīgajā represēto dzīvesstāstu un un liecību krājumā, kas savākti Okupācijas mūzejā. Stāsta **Taiga Kokneviča, Lelde Neimane un Evita Feldorfāle**.

Okupācijas mūzejā glabājas 240 videolicēbu tiesi ar 1941. gada 14. jūnijā deportēto stāstiem, neskaitot vēl tās, kas attāstas rakstveidā. Bet grāmatai izvēlējās piecas.

T. Kokneviča. Izvēlējāmies, pirmkārt, iepriekš nepublicētas mūsu krājumā esošas atmiņas. Otrkārt, raudzījāmies, lai tās būtu ar ko ilustrēti. Nereti ir tā, ka cilvēks iesniedzis atmiņas, taču nekāda stāstu pavadoša materiāla nav – ne fotografiju, ne priekšmetu. Daudzi represētie teikuši, ka visi ģimenes albumi zuduši, vien dažas fotografijas, pēc atgriešanās no Sibīrijas pie tālākiem radiem salasītas. Bet grāmatā izmantoti arī ievērojamā grāmatizdevēja Jāņa Rozes meitas Ainas zīmējumi. Liktenis bija lēmis, ka viņa atradās vienā vagonā ar grāmatā aprakstīto Rosu Braunu un viņas divus mēnešus veco dēliņu Sergeju. Aina Roze iemūžināja Sergeju savā zīmējumā. Vēl jāatzīmē, ka stāstītāji grāmatā ir dažādu tautību cilvēki. Mērija Stakle bija baltvāciete. Ieslodzījumā un nomētinājumā viņa rakstīja dzeju vāciski, jo tā bija viņas dzimtā valoda. Rosa Brauna bija ebrejiete. Olegs Vijums, kuŗa vecāki bija strādnieki no Rīgas Latgaļu priekšpilsētas, mācījās krievu skolā.

Tie izsūtīšanas brīdi ir arī dažādu vecumu cilvēki. Gunāram Villam ir tikai divi gadi, Olegam Vijumam kādi 10, un viņš nesen sācis iet skolā. Haralds Aronietis ir jauns pūsis. Mērijas Stakles meitai Hildai Staklei ir 17. Rosa Brauna ir jauna sieviete ar bērniņu, viņai līdzi ir vīramāte un vīratēvs.

Mērijas Stakles lakatiņš atkārtojas grāmatas noformējumā kā simbols. Vai zināms, kas tie bija par cilvēkiem, kas uz tā parakstījās?

Ilgus gadus lakatiņš atradās mūzeja pastāvīgajā ekspozīcijā. Tagad droši vien daudzi vaicās un kritizēs, kas tie par "ķeburiem" uz memoriālu.

Stakļu ģimeni 1941. gada 14. jūnijā deportēja no Rīgas. Ģimenes galvu ieslodzīja nomētnē.

Mēriju un viņas meitu Hildu nomētināja Tomskas apgabala Parabelā. Lakatiņa augšēja kreisajā stūri ir iešūts datums – 1950. gada 18. maijs. Tā ir diena, kad izsūtīta Mērija pēc aresta nonāca ieslodzījumā soda nometnē Suslovā. Viņu apsūdzēja propagandā pret padomju varu.

Uz lakatiņa parakstījušās dažādu tautību viņas ieslodzījuma biedrenes, ar kuŗām Mērija bija kopā Suslovā. Vēlāk viņa vārdus izšuva krāsainiem diegīem, kas

pēc viņas atgriešanās no izsūtījuma mamma allaž, kolīdz ieraudzījusi kaut ko, kas atgādināja meitas ieslodzījumu, meta to ārā, iznīcināja. Tikmēr pati Inga šīs lietas slēpusi un glābusi. Man liekas, šiem cilvēkiem tas bija kā apliecinājums: es TUR biju, man bija grūti, taču es izturēju, izdzīvoju un atgriezos. Ingas mammai katru šī lietiņu atgādināja par meitas pārciesto, tomēr tai, kas represijas bija izcietusi, tas bija kā stipruma apliecinājums.

gāja nāvē, bet, lai cik traģisks, arī tas bija spēka mirklis.

Tāpat Oļega Vijuma atmiņas aprakstīta pēdējā nakts, ko ģimenei vēl pavada visi kopā izsūtīto vagonā Rīgā. Kad sievietes aizmigušas, notiek desmitgadīgā Oļega pēdējā saruna ar tēvu, kuŗas galvenā doma ir: tagad tev jābūt ģimenes galvam. Un vēlāk, kad Olegs rīkojas tā, kā apkārtējā sabiedrība varbūt neuzskatīja par pareizu, viņš bija pārliecināts, ka dara pareizi, jo darīja

ka tie bijuši "bandīti". Mums mūzejā jāspēj pieņemt, ka cilvēks tā atceras. Mūsu ziņā vieņigi paliek izvēle, vai mēs to tālāk citējam, vai ne.

Bet šabloni, mītiskā domāšana – tas šajos stāstos ienāk aiz neziņas. 1949. gada 25. martā cilvēki jau aptvēra, kas sekos, bet 1941. gadā neviens neko neziņāja. Un tad tur ienāk sapņi, nojautas, zīlēšana, šķīviša dancīnāšana.

T. Kokneviča. To tagad reizēm neiedomājas, bet neaizmirīsim, ka līdz 1945. gadam kaņā dēļ nekāda izsūtīto saziņu ar Latviju nebija iespējama. Aktīva savu ģimenes locekļu meklēšana notika tur, ieslodzījuma un izsūtījuma vietās. Tas arī grāmatā parādās. Cilvēki vēstulēs viens otram uzskaitīja: esmu ar to un to, no tāda un tāda pagasta. Viens no represēto mocišanas veidiem bija turēšana neziņā par tuvinieku likteni. Ja kāds varēja sniegt par to ziņas, tam bija milzīga nozīme. Gunārs Villa un viņa māte Lilija par tēvu un vīra Kārļa Villas nāvi uzzināja no daktera Jāņa Šneidera 1945. gada aprīlī rakstītās vēstules. Arī kirurgs Šneiders bija deportēts 1941. gada 14. jūnijā, bet soda nometnē turpināja darboties savā profesijā un no 1941. gada augusta līdz 1942. gada jūlijam sastādīja mirušo latviešu sarastu, pierakstītu uz cigarešu uztināmā papīra.

Laikam attalinoties, attieksme pret 14. jūnija notikumiem mainās. Liecinieku kļūst mazāk. Rētas dzīst. Sabiedrības uztvere vairs nav tāda kā, teiksim, 1990. gadā.

T. Kokneviča. Mana attieksme nemainās. Tik daudz gadu mūzejā strādājot, pazinu ļoti daudzus lieciniekus, kuru vairs nav šaisaulē. Aiz katras mūzeja priekšmeta es joprojām redzu to cilvēku. Es ļoti labi atceros, kā Olegs Vijums sēdēja kabinetā, turot uz ceļiem divus milzīgus atmiņu sējumus, ko viņš pats bija pārrakstījis un noformējis.

E. Feldorfāle. Mēs strādājam mūzejā, un mūzeja misija ir atcerēties, pieminēt, atgādināt. Šogad mēs atgādinām par 1941. gada 14. jūniju ar šo grāmatu.

L. Neimane. Mana attieksme ir līdzīga. Nevaram prasīt, lai divdesmitgadnieks uztvertu 14. jūniju tā kā mēs vai vēl vecāka paaudze. Tāpēc tam lielajam skaitlim – vairāk nekā 15 tūkstošiem izsūtīto – katram vajag dot savu seju. Varbūt cilvēks izlasīs tikai vienu vai divus atmiņu stāstus un sapratis, kādos apstākļos viņi toreiz izdzīvoja. Ari šobrīd pasaulē ir pārmaiņu laiks. Daudziem nav viegli pieņemt, ka mainās sabiedrība, vērtības. Bet mēs no vēstures varam pasmelties, ka cilvēks ir gandrīz kā kaķis, kuŗs vienmēr krīt ar kājām uz zemes. Cilvēki, kas ne-spēja pielāgoties, gāja bojā. Bet, ja viņš bija gana elastīgs domāšanā, spējīgs pielāgoties apstākļiem, viņš izdzīvoja un vēlāk pastāstīja mums savu stāstu. Cilvēki izsūtījumā vispirms paskaitījās apkārt: kur kāda sūna, kāda balanda aug, ko ar to var izdarīt.

Okupācijas mūzeja pētnieces Evita Feldorfāle (no kreisās), Taiga Kokneviča un Lelde Neimane. Taigai Koknevičai rokās ir Mērijas Stakles lakatiņš, kas attēlots arī uz grāmatas "Mēs tiksimies mūžībā" vāka. Ieslodzījumā uz Mērijas baltā kabatlakatiņa tāpa uzraksts ar aresta datumu un dažādu tautību likteņa biedreņu paraksti. Mērija vēlāk parakstus izšuva ar krāsainiem diegīem, kas bija ķemti no ieslodzīto drēbēm. Šis izsūtītais kabatlakatiņš simboliski atveidots arī uz memoriāla "Vēstures taktīla", kas tagad izveidots Strēlnieku laukumā Rīgā // Foto: Karīna Miezāja

izvilkti no dažādiem drēbju gabaliem. Faktiski šis lakatiņš nes vēl vienu informāciju – to, ka bija iespējams represēt divreiz. Kad cilvēkam likās, ka viņš jau ir izsūtīts un jaunāk vairs nevar notikt, izrādījās, ka var.

Par cilvēkiem, kas tur parakstījās, maz ko vairs var pateikt. Diezgan daudz palicis nezināmā. Pati Mērija Stakle, kuŗa lakatiņu atveda no ieslodzījuma vietas kā dārgu piemiņu, nomira 1984. gadā. Hilda Stakle pēc tam pārcēlās pie brāļa Rolfa, kas dzīvoja Austrālijā. Hilda mums šo lakatiņu dāvināja 1993. gadā. Man izdevies uz tā saskaitīt 88 dažādu tautību sieviešu – latviešu, igauņu, krieviešu parakstus. Īstenībā cilvēku, kas parakstījās, bija vēl vairāk, jo tur stūri ir arī 12 mūkenes vai dievlūdzējas.

Okupācijas mūzejā glabātos priekšmetus bieži ir grūti nosaukt par vizuāli pievilcīgam piemiņlietām. Kādēļ cilvēki veda mājās un saglabāja apdegūšos katliņus un nodeldētās sadzīves lietas? Visbiežāk ar tām taču nesaistījās nekas pozitīvs.

Šo jautājumu es arī sev esmu uzdevusi daudzas reizes. Represētā Inga Kārkliņa stāstīja, ka

Mūzejam vienubrīd bija diezgan daudz kontaktu ar bijušajiem vācu kaļavīriem, kas Otrā pasaules karā laikā bija Latvijas teritorijā karojuši, nonākuši gūstā un jau zaudējuši cerības atgriezties dzimtenē. Es arī domāju: nu kāpēc viņam, Salaspils gūstekņu nometnē sēžot, vajadzēja zīmēt tos bērzus, pēc atbrivošanas vest šos zīmējumus uz Vāciju, glabāt desmitiem gadu un pēc tam vēl vest atpakaļ uz Latviju mums parādīt? Bet tas ir tas – es izdzīvoju tur, kur daudzi palikā!

Lelde Neimane. Jāatceras, ka mūzejā nonāk tikai tie priekšmeti un liecības, ko devuši līdz mūsdienām izdzīvojušie. Protams, bija cilvēki, kas nomira agrāk un visu izmeta ārā. Raksturi ir dažādi. Un ir labi, ka ir šīs spēka liecības, kas kopumā pārāda, kā ir bijis.

T. Kokneviča. Saglabāt ir vieņa lieta, bet kāpēc, piemēram, Haralds Aronietis, gandrīz 60 gadu pēc 14. jūnija notikumiem tādā naivisma technikā gleznoja savu tēvu? Gimenes izšķīra, un viņi vairs nekad nesatikās. Mirklis ir briesmīgs. Grāmatā ir gan šīs stāsts, gan Aronieša glezņas reprodukcija. Viņa tēvs faktiski

tā, kā vagonā novēlējis tēvs – aizstāvēt ģimeni, pastāvēt par sevi. Faktiski viņš 10 gados kļuva par vīrieti. Un atkal tas ir spēka moments, un tur ir tā atbilde.

Cik lielā mērā grāmatā ie-klautie stāsti ir literāri apstrādāti, redīgēti? Un ko darīt ar vēlāk aizgūtiem stereotipiem, pat leģendām, kas var šādos atminu stāstos parādīties?

Vijuma un Aronieša stāstiem literārā apstrādē gandrīz nemaz nebija nepieciešama. ļoti centāmies saglabāt maksimālo tuvumu sākotnējam tekstam, to, ko sauc par "autora balsi". Vijuma kungs pirms gadiem 20 atmiņas rakstīja pats, un publicēta varbūt ceturtā daļa, jo tās ir uz kādām tūkstoši lapām. Nēmām atsevišķus fragmentus un likām kopā, lai nepazustu saistība. Un tā nav nejausa kārtība, kādā atmiņu stāsti grāmatā salikti. Tā ir kā iešana dzīlumā, lai lasītājs labāk izprastu apstākļus, kādos tie cilvēki nonāca.

L. Neimane. Intervējot cilvēku, lai viņš varētu atvērties, man jāpienem viņa valoda un specifika. Ir reizes, kad liecībās lieto lamuvārdus, ko lietoja gulagā. Ir bijuši tādi, kas krasī noliedz nacionālo partizānu kaŗu, kas saka,

Fragments no topošās grāmatas

LĀSMA
GAITNIECE

"Es esmu laimīgs cilvēks, jo daru to, kas man patik," pazīstamais kontrtenors Sergejs Jēgers atklāja nākotnes izaicinājumu konferences "Cilvēkfaktors" dalībniekiem 2019. gadā. "Man patik dzivot tā, kā es dzīvoju tagad. Mana labā roka ir mūzika; mana kreisā roka ir labdarība." Tie ir spēcīgi un iedvesmojoši vārdi.

Kopš minētās konferences pagājuši jau vairāki gadi, taču šajā ziņā Sergeja uzskatos nekas nav mainījies. Kaut arī cilvēka dzīvē ir pavismaz lietu vai jomu, kas "cirstas akmeni", respektīvi, paliek nemainīgas, šīs divas – mūzika un labdarība – ir un paliiks Sergeja nemainīgās jeb mūžīgās lietas. Mūzika un labdarība.

Pastāv viena lieta, ko katrā paša labā ir svarīgi apgūt jau bērnībā, taču ir tik daudz cilvēku, kuriem tā visu mūžu paliek sveša. "Tā ir dališanās. Divpadsmīt gadus augot internātskolā, gan es, gan abas manas māsas iemācījāmies izdzīvot, sadzīvot un dalīties. Ja dabūjām vienu konfekti, sadalījām to trīs daļas. Mēs, pieaugušie, bieži vien neprotam un negribam dalīties," novērojis Sergejs. "Jēdzienu "labdarība" katrs cilvēks saprot citādāk. Man tā ir dzimusi no ļoti lielām sāpēm. Piecu gadu vecumā pazaudēju vecākus, mēs palikām četri bērni, bet tas ir cits stāsts."

Dziedātājam ir pilnīga taisnība – šo jēdzienu patiesi katrs izprot citādi, turklāt Latvijā, ja vēlamies izteikties smalkjūtīgi, diplomātiski, tas ir *novalkāts*, turklāt *apaudzis* ar dažādām nozīmēm un nozīmīju niansēm, kas nereti pat izbrinā liek ieplesties acīm. Kontrtenors novērojis, ka nevienā citā no viņa apmeklētajām valstīm, kuŗu saraksts nudien ir iespaidīgs, lielveikalos pie kasēm neatradīsit tik daudz ziedoju mu kasti, kā mūsu valstī. "Mums, latviešiem, ir tāda *trīsvienība*: Dziesmu svētki, Kapu svētki un raudamās dienas, kuŗas es saucu par ziedoju māmām dienām. Vispirms es katram *liktu pie sirds* kārtīgi padomāt, lai mēs neatmazgātu savu sirds grāmatvedību, – kam tad mēs ziedosim. Un uzdot sev jautājumu, vai to tiešām vajag?"

Attiecībā uz došanu mākslinieks sev noteicis pāris zelta likumus, kuŗus, līdzīgi kā 10 baušlus, cēsas ievērot pats un iesaka to darīt arī citiem. Pirmais skan tā: "Vienmēr vajag iepriekš padomāt un nekad nedāvināt otram to, kas nepatik vai nav vajadzīgs tev pašam. Tas nozīmē – vienmēr dāvināt to, kas pašam patik!" It kā pavism vienkārši un pašsaprotami. No savas pieredzes Sergejs atceras, ka, strādājot bērnunamā, reiz kāds "labvēlis" atveda kastes ar 5000 jurtiem, kam tieši pēc dienas beidzās derīguma termiņš. Bijis vēl viens "labvēlis", kuŗš svētdienas rītā pie ārdurvīm nolisic fotoparātu ar iepilisušu stikliņu

un kasti ar mandarīniem, kas nedaudz iepuvuši. Katrs pats varām sev pajautāt, kā šādā situācijā rīkotos mēs... Otrs no šiem likumiem ir tikpat pašaprofessionāls; tas skan šādi: "Ja neliksi centu pie centa, netiksi pie eiro!" Šo principu dziedātājs centies ievērot vienmēr, arī pandēmijas laikā, kad lielos apjomos sāka gatavot konservējumus.

Nodarboties ar labdarību – dot – nevienam cilvēkam nevar būt pienākums. Tas ir tikai un vienīgi sirds aicinājums," pārliecinās Sergejs. "Pirmkārt, es mudinātu cilvēkus paskatīties sev apkārt un palīdzēt tiem, kuŗi ir mums blakus, proti, radiniekiem vai kaimiņiem. Mēs, cilvēki, esam tā iekārtoti, ka atgādāmies tikai tad, kad ir notikusi nelaime paša ģimenē vai kaut kur tuvu māmā. Tikai tad mēs sākam vērot.

Diemžēl notiek arī tā, ka dzīves laikā paliekam neiecietīgi un rūgti."

Sergejam Jēgeram satiekoties ar uzņēmēju Māri Bensonu kā sadarbības partneriem CD "Dude" projekta realizēšanā, dzima ideja par dziedātāja vārdā nosauktu labdarības fonda dibināšanu. "Ideja radās zibenīgi. Piecu minūšu laikā gan Māris Benson, gan tolaik Dailes teātra komunikāciju un mārketinga direktore Indra Vilipsone noticēja, ka es varu ne tikai dziedāt, bet arī palīdzēt cilvēkiem, kuriem tas ir nepieciešams." Tolaik Sergejs Jēgers bija vienīgais cilvēks Latvijā, kuŗā vārdā nosaukta labdarības fonda, savukārt pirms ziedotājs bija jau pieminētais Māris Benson, kuŗš atvēlēja pieklājigu naudas summu. Fonda darbības pirmsākumos ar kādas turīgas sievietes palīdzību Rīgas 1. speciālajai pamatskolai tika nopirktais un uzdāvinātas klavieres. Turklāt ar šo kundzi Sergejam Jēgeram labas attiecības pastāv līdz šai dienai.

Vērtējot no šodienas skatpunkta, fonda idejas rašanās ir pamatota un logiska, jo gan dziedātājam, gan uzņēmējam labdarība allaž bijusi viena no svarīgām dzīves sastāvdaļām. Sergeja Jēgera vārdā nosauktā labdarības fonda, kas ir privāts, dzimšanas diena ir 2007. gada 10. augusts. "Esmu neizsakāmi laimīgs, ka šī ideja tika reālizēta un sevi ir apliecinājusi kā dzīvotspējīga. Neatsverami palīgi un padomdevēji visos fonda darbības gados ir māsas Alla un Inese. Fonda darbojamies trijatā." Abas

Sergeja Jēgera māsas no paša sākuma līdz šai dienai fonda ir valdes locekles, un, iekams pieņemt kādu svarīgu lēmumu, dziedātājs konsultējas tieši ar viņām.

"Bija jānosaka fonda darbības robežas: kur mēs sākam un kur mūsu labie darbi beidzas. Mūsu mērķis ir palīdzības sniegšana bērniem un jauniešiem ar veseļības problēmām un/vai grūtībām iekļauties sabiedrībā. Attiecībā uz šo otru punktu es to "interpretēju" pats, kā uzskatu par vajadzīgu. Vēl mūsu darbības laukā ietilpst labdarības pasākumu un koncertu organizēšana, lai varētu piesaistīt līdzekļus un tos novirzīt tiem, kam tas ir nepieciešams," atklāj Sergejs. Laikā pirms pandēmijas sākšanās fonda izdevās sarīkot aptuveni 30 labdarības pasākumus gadā. "Bērnumamiem vairs nepalīdzam. Tas bija viens posms, kuŗu es izdzīvoju, un pielikām tam punktu." Jāmin arī kāda savdabība:

darbība gan ar Mārtiņa fondu, gan ar labdarības organizāciju "Ziedot.lv".

Dziedātājs ir novērojis, ka cilvēki līdz neiedomājamas lietas, īpaši Latvijā. Kāda ģimene bija aprakstījusi projektu uz daudz veidlapām ar tādu mērķi, ka Sergejs varētu iedot naudu, lai apmaksātu viņu dzīvokļa iegādi. Tīcis pat izrēķināts, cik daudz naudas mākslinieks, reālizējot šo projektu, saņemtu pēc pieciem gadiem. Turklat šie cilvēki Sergejam bija pilnīgi sveši; viņi vienkārši tā bija izdomājuši. Savukārt citi piedāvājuši, lai viņiem nopērk 100 kilogramus kiploku. Vēl citi – lai izpērk hipotēkāro kreditu. Un kādas skolas pārstāvji dziedātāju līdzdaudzību audzēknem nopirkst skolas formas. Lai kā tas būtu, tajā pašā laikā Sergejs ir pārliecināts, ka Latvijā dzīvo arī ārkārtīgi daudz tādu cilvēku, kuŗi nelīdz neko – viņi cieš... Liela daļa no viņiem ir seini, taču ne tikai.

las gadiem, gleznotāja Vēsma Vitola, ar kuŗu viņš saprotas kā cīmīds ar roku. "Mums katram mājas aiz skapja nolikta kāda glezna. Ar tām es iekārtoju kādu slimīcu vai iestādi, kur dzīvo cilvēki ar attīstības traucējumiem." Atliek vien piebilst, ka iestāžu, kur gleznas nonākušas šo vairāk nekā desmit gadu laikā, Latvijā ir ļoti daudz.

Labdarības fonds palīdz arī bērniem, kuŗi ir no audzīgumēm, daudzbērnu ģimenēm un maznodrošinātajām ģimenēm. "Bērniem no septiņu līdz 12 gadu vecumam reizi gadā organizējam radošās darbnīcas "Sniedz roku – iesim, draugs!", kas katru gadu notiek citā vietā: Jēkabpilī, Skrīveros, Ozolniekos un Ikšķilē." To laikā dziedātājs jauno paaudzi iepazīstina ar saviem draugiem – radošiem, talantīgiem un sabiedrībā pazīstamiem cilvēkiem, kuŗi pārītop par skolotājiem, daloties savās zināšanās un tādā veidā ieinteresējot bērnus un jauniešus ar radošā darba noslēpumiem. Šo gadu laikā radošās darbnīcas ir piedalījušās tādas personības kā aktieris un šovu vadītājs Walters Krauze, aktrise un TV raidījumu vadītāja Jana Duļevska, kura vadīja spēli "Es milu tevi, Ikšķile!" rakstniece Nora Iksteina, kuŗa atklāja, kā rakstāmas pasakas, uzņēmēja Marika Gederte, kuŗa mācīja par skaistumu un atļāva bērniem nofotografēties ar viņas kroņiem, dejas pedagoģs Ilja Vlasenko, kuŗš iemācīja dejot valsti. Pašam Sergejam laika gaitā pat izveidojies kaut kas līdzīgs tādam kā moto; viņš bieži pauž: "Man nevajag naudu, man vajag labus un gudrus cilvēkus."

Otrs segments, ja tā drīkst izteikties, kas atrodas Sergeja Jēgera labdarības fonda redzesloka, ir sociālās aprūpes centra "Zemgale" seniori jeb veci, kā mākslinieks viņus mīļi dēvē. "Mēs paši nezinām, kur nonāksim un kas ar mums notiks, kad būsim veci," viņš stāsta. "Veci tik ļoti grib saldumus, kā bērni. Ik pēc diviem mēnešiem es uz sociālās aprūpes centru aizvedu savus draugus – meistarus, frižierus, kuŗi sapucē šos cilvēkus. Nolako nagus, uzkrāso lūpas, sariko fotosesiju, un viņi uzreiz jūtas daudz labāk. Es pats apmēram divas nedēļas pēc tās dieinas staigāju laimīgs, jo man patik tas, ko daru!"

Mākslinieks arī ir daudz domājis par lietām, kas mūs vieno, tai skaitā cilvēku attiecībām. Viņa vēlējums ir pavisam vienkāršs – palīdzēt vājākajiem un būt iecietīgākiem pret visiem, tai skaitā, pret citādiem cilvēkiem. "Vienmēr pateikt: "Labrit!"; pateikt: "Ar labu nakti!"; pateikt "Paldies!", jo to gaida pilnīgi visi! Es reizēm uzvelku baltus cīmīdus nevis, lai iztaisītos par baltrocīti, bet lai samīlotu, apķertu un otram pateiku labus vārdus. Tas pavediens var būt ļoti iss..."

naudu no labdarības fonda nav saņēmis neviens. "Es visu nopēruku pats. Saņemu gandarijumu no tā, ka man uzticas. Tā kā cilvēkiem mans vārds ir pazīstams, nedrīkstu sašmucēties. Cilvēkfaktors, precīzāk, uzticēšanās nedrīkst pazust. Jāsaprot arī tas, ka nevienam nekas tāpat vien neplēnākas."

Mākslinieks piebilst – pirms kādam bērnam palīdzēt, vispirms ir jāaprunājas ar viņa vecākiem. "Pirms izlemt, vecākiem vienmēr uzdodu jautājumu: "Cik daudz jūs paši esat izdarījuši savu bērna labā?" Man nepieciešamas precīzi divas minūtes laika, lai aprūnātos un tiktu skaidrībā, kad man tiek lūgts. Tāpat arī cilvēkiem, kuŗi lūdz, prasu izpildīt daudzas lietas."

Pašlaik Sergeja Jēgera labdarības fondam izveidojusies sa-

Māksliniekam ir bezgala svarīgi visu izdomāt un izveidot pašam. "Un ik pa laikam man kāds piezvana un pajautā, vai es varētu nodziedāt. Jā, es varu, un piedališos jebkuri labdarības pasākumā, taču ar vienu noteikumu. Protī, ja pilnīgi visi, kas tajā piedalīsies, to darīs bez atlīdzības. Tas ir mans darbs. Nav tā, kad es ieeju lielveikalā un pārdevējas skrien klāt un saka: "Re, kur viņš ir, tas ar to skaisto balsi! Nemat visu, ko gribat!" Tā nav, taču man nebūtu iebildumu, ja būtu..."

Dziedātājs ar lielu prieku un entuziasmu piedalās fonda rīkotajā akcijā "Es mazā ziedā lielu mīlestību nesu", uzrunājot savus draugus – māksliniekus un aicinot uzdāvināt savas gleznas. Idejas autore šai aktīvitātei ir Sergeja skolotāja no internātsko-

Uz laikmetu sliekšņa

Valdemārs Kārkliņš stāsta par Fēliksa Cielēna mūžu un darbu

(Turpināts no Nr. 22. lpp.)

Nākamais trimdas posms pēc izveselošanās Cielēnam pait Franciju, sākumā Grenoble, kur studē Maija Cielēna, vēlāk Parīzē. Šai pasaules kultūras centrā dzīvo un studē prāvs skaits latviešu, īpaši mākslinieki; arī Maija Eliāse, beigusi studijas Grenoble, šeit Kolarosi privātajā akadēmijā papildinās tēlniecībā. Cielēns šeit salaulājas ar savu iecerēto. Parīzē viņš vēlāk arī pabeidz Pēterburgā sāktas tiesību studijas.

Nemierīgajam trimdiniekam atkal nākas mainīt dzīves vietu. Pasaules kaŗa sākums Cielēnus pārsteidz Bernē, lai gan išti par pārsteigumu to nevar saukt – Cielēns trīs gadus presē rakstījis par šī kaŗa draudiem, pat to noteikti paregojis.

Šai laikā jo spēcīgi nobriest Cielēna idejas par Latvijas patstāvību pretstatā vācu iekārošanas un kolonizācijas plāniem; jau 1915. gada oktobri viņš izstrādā Latvijas politiskās autonomijas satversmes projekta tezes. Lieki piebilst, ka tās ir pilnīgā pretstatā Iļjina u. c. bolševiku internacionālajām tendencēm. Toties Cielēna idejas ir labā saskaņā ar latvju gara darbinieku, piemēram, Raiņa idejām par latviešu tautas nākotni. Cielēna ierosmē Šveicē nodibinās Latvju nacionālā komiteja, kurās priekšsēdis ir Rainis. Komiteja publicē Raiņa sacerētu atklātu protestu pret vācu nodomāto Latvijas aneksiju.

Šai laikā Cielēns pievērsas arī rakstniecībai: Šveicē viņš sacerēdzējas, stāstus un sāk drāmu "Sarkanais nerrs" (ko pabeidz 1922. gadā).

1917. gada notikumi Krievijā spārno visus politiskos emigrantus uz atgriešanos dzimtenē. Fēlikss Cielēns jau ir 29 gadus vecs; viņš jūt pienākumu šai izšķirīgā brīdi darboties tautas labā; kā publicists viņš arī jau ieguvis vārdu sabiedrībā. Zinot, ka Iļjina nolūks ir nodibināt personīgu diktatūru un tās labā upurēt vācu imperiālistiem arī Baltiju, braukt turp, sākt aktīvu cīņu pret šiem nodomiem kļūst nepieciešami un neatliekami. Pat krievu liberālu vadonis Miļukovs tai laikā deklarē, atbalstot Pagaidu valdību: "Ja mēs latviešiem piešķirtu politisku autonomiju, tad mums tāda būtu jādod arī samojedīm!" – Cīņa par Latvijas neatkarību ir nobriedusi, kļuvusi neatliekama.

Negribēdams braukt cauri naidigai Vācijai, Cielēns izvēlas tālo apkārtceļu caur Angliju, pāri Ziemeļjūrai (kur vācu torpēdas gremdē sabiedroto kuģus) uz Norvēģiju, Zviedriju, Somiju un Petrogradu.

Krievijā atgriezies, Cielēns ieķūst pašā revolūcijas krāterī. Viņš ir arī kļuvis īsts bēglis, tikpat trūcīgs kā pārējie; jo tēvs, kas savā laikā no rupniecības strādnieka kļuvis par turīgu viru, nu visu paizaudejīs kaŗā – zaudēts pat noguldījums bankā, jo nauda kļuvusi nevērtīga – un nevar dēlu vairs atbalstīt. Visā zemē valda nemiers un grūti aprakstāms posts.

Cielēns par savu galveno uzdevumu uzskata propagandas apmulsināto latviešu strēlnieku atrašanu no bolševikiem un to

Talo Austrumu-Sibirijas latviešu nacionālās padomes locekli (no kreisās): Valdemārs Salnais, Zakis, Fēlikss Cielēns, Klāvs Lorencs, Jānis Mazpolis, Arveds Svābe. Sēz Olga Lorencs (pirmā no labās). // Foto: LNB

Pirmās Saeimas Ārlietu komisija 1922. gadā (no kreisās): Fricis Menders, Zigfrīds Meierovics, Francis Trasuns, Ādolfs Klīve, Oto Nonācs, Fēlikss Cielēns, Jānis Vesmans, Pauls Šimanis, Arveds Bergs, Rainis // Foto: Mārtiņš Lapiņš, RMM arhīvs

pārvēršanu bruņotos demokrātijas sargos. Latvju mazinieki pret bolševikiem visur uzstājas ļoti asātonī, savus uzskatus paužot *Strādnieku Avīzē*, kur darbojas arī Cielēns; daudz līdzstrādnieku, tāpat redaktors, ir fanātiski antibolševiki.

Valka... Tērbata... tad uz Rēveli naktī, briesmīgi pārpildītā vilcienā..., īstas bēgļu gaitas, cauri sabrukusai Krievijai, kur ved saduļķotās revolūcijas straumes. Petrograda mirst badā..., izsniedz tikai 50 gramus rupjas kartupeļu un auzu miltu maizes, druskus kaltētu zivju. Par zirga gaļu nav zināms, vai tos kāvis cilvēks vai – Dievs. Ľaudis izdilusi, iekritusām acīm. Komūnistu "paradīze" jau sākusi! Arī Cielēns, tur nokļuvis, piecu mēnešu laikā zaudē 14 kg svara.

Cik svarīga Cielēna iecerētā akcija, varam spriest no tā, ka Krievijā tolaik dzīvo ap 700 000 latviešu. To un jo sevišķi strēlnieku pulku pievēršana demokrātikām idejām varētu ietekmēt ievērojamu pagriezienu politikā, jo bolševiki lielā mērā grib savu škobigo varu balstīt uz apmulsinātām lat-

vju strēlniekiem. Cielēns saraksta apcerējumu "Kaŗš un Latvijas liktenis" šo jautājumu noskaidrošanai, un mazinieku centrālkomiteja to plaši izplata visā Krievijā. Brošūrā noskaidrots politiskais stāvoklis un jo sevišķi latviešu tautai kaitīgā bolševiku ārpolitika. To lasa Krievijā izklīdušie bēgļi līdz pat Vladivostokai. Tas nav viss: pēc viņa ierosinājuma nodibinās bezpartejiska Latvijas pašnolešanās savienība ar nodaļām Kazānā. Šiem notikumiem memuāros veltītas tikai dažas lappuses, bet notikumi tik nozīmīgi, tik drāmatiski, ka varētu dot vielu veselam romānam.

Latviešu strēlnieki tolaik Krievijā kļuvuši legendāri. Ir gadījumi, kad lielinieku vara nokļūtu apdraudētā stāvoklī, pat sabrukta, ja izdots strēlnieku pārliecināt, tos pievērst nacionāli-demokrātiskiem ideāliem. Cielēns saprot, ka tas pašreizējā stāvoklī svarīgākais, pat izšķirīgais uzdevums. Dabūjis zināt, ka uz Kazānas fronti nosūtīti divi strēlnieku pulki cīnai pret demokrātiskiem spēkiem un čehiem, viņš bez apdomāšanās dadas turp, lai atrunātu tautiešus no veltīgas asins liešanas un tiem noskaidrotu patieso politisko stāvokli.

Nākamās lappuses grāmatā tik drāmatiskas, ka lasāmas vārda tiešā nozīmē aizturētu elpu. Cielēnam Kazānā ierodoties, pilsēta ir kaŗa stāvoklī, jo gaidāms demokrātisko spēku uzbrukums. Viņš redz, ka ilgi tik apdraudētā vietā

nevarēs kavēties, tādēļ, nolemi steigā sarīkot Latvijas pašnolešanās komitejas uzdevumā priekšlasijumu strēlniekiem un vietējiem tautiešiem, pēc kam doties atpakaļ. Lielgabaliem netālu du-not, veic priekšdarbus lekcijai – bet fronte tuvojas tik strauji, ka nodoms jāatmet. Jukās Cielēnam iznāk sastapties ne vien ar strēlnieku politisko komisāru Daniševski, bet pat ar Austrumu frontes virspavēlnieku pulkvedi Vāciem.

Naktī kaujas trokšņi jau pārņem pilsētu; blāzmo ugunsgrēki. Klie-dzieni, asaras... Nākamā rītā ielās guļ kritušie. Bolševiki panikā bēg. Pilsētas ļaudis atriebes kārē pie telefonu staba pakāruši Kazānas čekas priekšnieka un viņa miljā-kās puskailus līķus. Grāvī, kas apjož kremļa mūri, krustām šķēr-sām sasviesti nogalinātie bolše-viki. Jā, pilsētu ieņemis demo-krātisku krievu un čehu kaŗa-spēks. Latvju pulki aizbēguši, taču ap 150 strēlnieku saņemti gūstā. Iespējams, ka tiem draud no-saušana.

Pats apcietināts, tikko atbrīvo-jies, Cielēns dodas uz štabu, lai aiz-runātu par gūstekņiem un tos glābtu no represijām. Čehu priekšnieks ir labvēlīgs: viņš pie-krīt Cielēna idejai, ka gūstekņi pārliecināmi ne vien atteikties no bolševiku ideoloģijas, bet arī pa-rakstīt uzsaukumu, kas aicinātu demokrātiskajā pusē pārnākt visus citus latviešu strēlnieku.

Cielēns uzrunā gūstekņus, no-skaidro tiem politisko stāvokli, Latvijas intereses. Strēlnieki vi-nam piekrīt un jūsmīgi aplaudē. Sastāda uzsaukumu atteikties no piedalīšanās Krievijas pilsoņu kaŗā un neatbalstīt lieliniekus, ko paraksta 134 strēlnieki. Uzsau-kumu iespiež 20 000 metienā un izpla sta-pār latvju strēlniekiem, kas vēl sarkano pusē.

Cielēns un viņa domubiedri nu cer, ka uzsaukums ietekmēs, varbūt grozīs visu pilsoņu kaŗa norisi. Ja strēlnieki atteiktos kal-pot saviem musinātājiem, iespē-jams pat, ka sabrukta varmācīgā bolševiku diktatūra. Cielēnam ir tāda sajūta, ka viņš sācis izšķirīgu cīnu ar pašu sarkanās armijas va-doni Trockī – un tiešām, Trockis savās atmiņas vēlāk atzīstas, ka bolševiku vara Kazānas notiku-mu laikā karājusies mata galā.

Taču cerības nepiepildījās; lie-linieki nāk prettriecienā un pēc 12 dienām atkaļo Kazānu. Cie-lēnu gan nesagūsta, viņš paspējis aizbraukt. Taču bolševiki viņu aizmuguriski tiesā un piespriež Cielēnam nāvessodu. Nodaļu par Kazānas vētrainajām dienām Cielēns nobeidz:

"Kad es šodien, pēc tik daudz gadiem, domāju par šo man pie-spriesto, bet laimīgā kārtā neiz-pildito nāvessodu, tad neviļus pārāt nāk divainā liktena spēle. No šāda nāvessoda izpildīšanas nav varējuši izvairīties visi mani trīs lielie bolševistiskie pretinieki, ar kuriem cīnījos 1918. gada au-gustā pie Volgas: visus vinus – Leo Trockī, Jūliju Daniševski un arī pulkvedi Vāciem nogalināja Stali-na bendas."

(Turpinājums sekos)

SANDRA KALNIETE,
Eiropas Parlamenta deputāte,
Eiropas Tautas partijas grupas viceprezidente

1941. gada 14. jūnijs daudzu Latvijas ģimeņu vēsturē ir ierakstīts ar ciešanu un zaudējuma sāpēm. Šogad pietiek 80 gadi kopš Padomju okupācijas vara īstenoja pirmo Latvijas iedzīvotāju masveida deportāciju. Tūkstošiem nevainīgu cilvēku tika izrauti no mājām, pakļauti varmācībai, nēžibai un pazemojumiem. Celā uz izsūtījuma vietu tika šķirtas ģimenes – vīrieši ieslodzīti gulaga nometnēs, sievietes ar bērniem nometinātas stingras uzraudzības vietās. No 15 424 izsūtītajiem Latvijas iedzīvotājiem nometnēs nomira 3341 cilvēks, arī mans vectēvs Jānis Dreifelds. Nometinājumā gāja bojā 1940 cilvēki, arī mana vecmāmiņa Emīlija Dreifelde. Abi aizgāja Mūžībā, nezinot, ka no viņu klēpja celsies 14 mazbērni.

Mana mamma Ligita, četrpadsmitgadīga meitene, izdzīvoja un atgriezās Latvijā pēc septiņpadsmit gadiem un sešiem mēnešiem. Tur, izsūtījumā, viņa satika manu tēvu Aivaru Kalnieti, kurš kopā ar savu mammu Mildu bija izsūtīti 1949. gada 25. marta, jo bija bandīta ģimenes loceklis. Mans vectēvs, mežabrālis Aleksandrs Kalnietis bija notiesāts par pretošanos padomju režimam un ieslodzīts Pēčorlaga nometnē aiz Pļālārā loka. Viņš nomira dažus mēnešus pirms manas piedzimšanas, tā arī neuzzinot, ka viņš turpināsies trešajā paaudzē. Pēc pie-

Sandra Kalniete 14. jūnija rītā pie Okupācijas mūzeja lasa izsūtīto vārdus

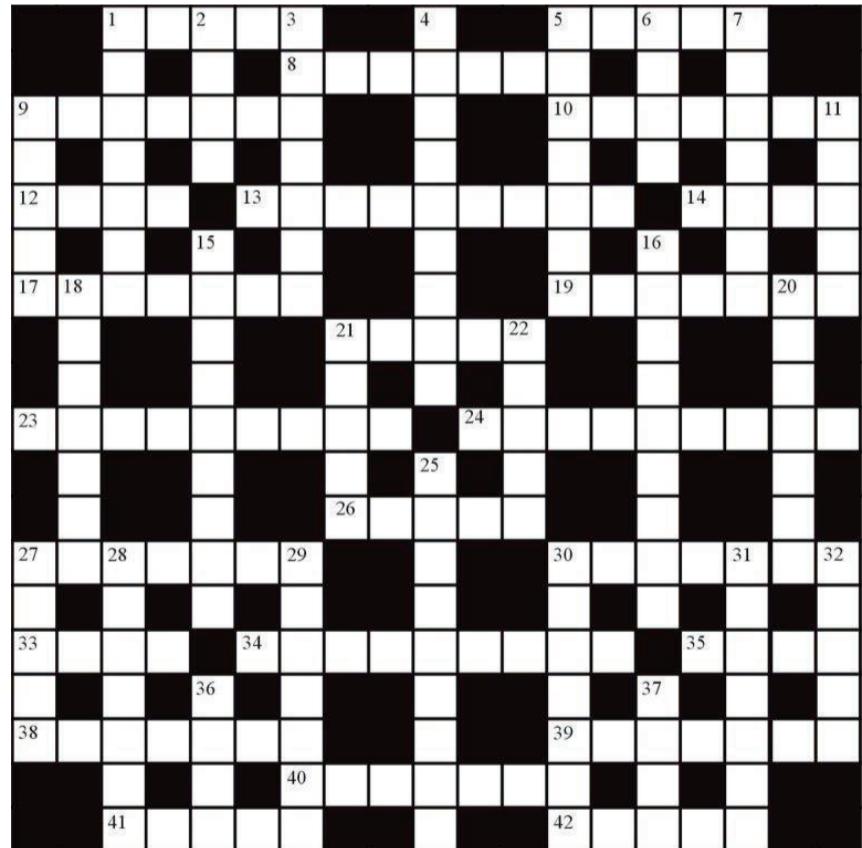
dzīšanas mani divreiz mēnesī bija jāreģistrē vietējā čekas nodalā. Mān nav brālu un māsu, jo vecāki nolēma, ka vairāk vergu viņiem nedzīms.

Šogad, pieminot 14. jūnija izsūtīšanu, gan visos Latvijas novados, gan tautiešu mītnes zemēs notiek upuru un cietušo novadnieku vārdu lasīšanas ceremonija "Aizvestie. Neaizmirstie". Tā mēs godinām ikvienu izsūtītā piemiņu, jo nav nekā personīgāka par cilvēka vārdu un uzvārdu, kas pavauda ikvienu no dzīšanas līdz

nāves bridim un turpina pastāvēt līdz laiku aizlaikiem vēstures annālēs. Šim piemiņas pasākumam izveidota arī interaktīva Latvijas karte [deportet.kartes.lv](#), kur saņāda "Deportētie iedzīvotāji" tumšas krāsas apli apzīmē izsūtīto cilvēku dzīvesvietu 1941. gadā. Nospiežot uz apla, ir redzams, kuŗi un cik cilvēku no turienes ir izsūtīti. Turpinājums 14. jūnija piemiņas pasākumiem dienā vēlāk – 15. jūnijā – notika Brīselē, kur no Baltijas valstīm izsūtīto cilvēku vārdi tika lasīti Solidaritātes

KRUSTVĀRDU MĪKLA

Sastādījis KĀRLIS PĒTERS

Horizontāli: 1. Pēc neilga laika. 5. Posms kādā procesā. 8. Rupjš. 9. Brīva, neaizņemta. 10. Apdzīvota vieta Ogres novadā. 12. Asināt. 13. Krasi izteikts pretstats. 14. Neliels grauzējs. 17. ASV štats. 19. Upē, kas ieteik Kāniera ezerā. 21. Pilsēta Francijas rietumos. 23. Minerāls. 24. Pārdrošas. 26. Zivs, no kurās ikgatavo melno kaviāru. 27. Tropos un subtropos izplatīti pākšaugi. 30. Pilsēta Brazilijā, osta

pie Atlantijas okeāna. 33. Pilsēta Rumānijas ziemeļaustrumos. 34. Ārstnieciskā staigāšana. 35. Donavas pieteka. 38. Plaši pazīstami. 39. Sliktas, apvainojošas runas par kādu. 40. Tauriņziežu dzimtas augs. 41. Kuģa kāpnes. 42. Ainas.

Vertikāli: 1. Aizsargpote. 2. Gausi. 3. Pilsēta Polijas dienvidos. 4. Mūsdienu olimpiskās kustības pamatlīcējs. 5. Dailuma cienītājas. 6. Mazalkoholisks dzēriens.

Apdzīvota vieta Amatas novadā. 9. Stiprs, postešs vējš. 11. Pilsēta Vācijā, Rūrā. 15. Sala Austrālijas dienvidastrumu piekrastē. 16. Z. Skujiņa romāns. 18. Panātru dzimtas augs. 20. Viegli uzzīmējošs degmaisjums. 21. Grafiskas zīmes mūzikas skaņu pierakstam. 22. Izmeklēta sabiedrība. 25. Viedokļi. 27. Guļamvietas uz kuģa. 28. Satikt. 29. Brīvs no mikroorganismiem. 30. Ierīces spēcīgu skaņas signālu raidīšanai. 31. Amazones satekupe. 32. Lašveidigo kārtas zivs. 36. Musulmaņu svētā pilsēta. 37. Apdzīvota vieta Ventspils novadā.

Krustvārdu mīklas atrisinājums. (Nr. 22)

Horizontāli: 5. Vilgāle. 7. Balasts. 9. Ako. 10. Asari. 11. Aknas. 12. Neveronis. 15. Piesis. 18. Venera. 19. Tīgeris. 22. Poltava. 23. Turaida. 25. Anglija. 28. Kopija. 29. Krijas. 33. Traktieri. 35. Usuri. 36. Tents. 37. Ore. 38. Saguris. 39. Pikants.

Vertikāli: 1. Flora. 2. Klases. 3. Laucis. 4. Osaka. 5. Veseris. 6. Skarene. 8. Stators. 13. Simetrija. 14. Neskaidri. 16. Tīraine. 17. Sintija. 20. Boa. 21. Oda. 24. Polīisas. 26. Lektors. 27. Galetes. 30. Tracis. 31. Tronis. 32. Grīgs. 34. Berne.

laukumā pie Eiropas Parlamenta.

Baltijas valstis nav tādas ģimenes, kuŗai nebūtu sava stāsta par Sibīriju un par tuviniekiem, kuri tās aukstajos plašumos pazuduši bez vēsts. Šos stāstus nedrīkst aizmirst, un tie ir jāstāsta – gan lai atcerētos mūsu miļos un skumtu par tiem, kas neatgriezās, gan lai saprastu, kā geopolitika ietekmē cilvēku un valstu likteņus, un mācītos sevi sargāt. Tāpēc par vēstures taisnīgumu un patiesību ir jācīnās.

Lai kur es būtu, es vienmēr apzinos, ka esmu Sibīrijas bērns, un tas man uzliek īpašu pienākumu. Savas sāpes un asaras es nesu sevī tā, lai tās man netraucētu domāt un rīkoties kā politiķei. Komūnisma noziegumu starptautisko atmaskošanu esmu izvirzījis par savu uzdevumu un tam strādājusi, gan būdama vēstniece un ministre, gan Eiropas komisāre un Eiropas Parlamenta deputāte. Esmu piedzīvojusi daudz rūgtu brīžu, kārtojo reizi sastopoties ar nevēlēšanos saprast, ka abi totālitārie režimi – nacisms un komūnisms – ir bijusi vienlīdz noziedzīgi. Kad 2004. gadā to pirmoreiz pateicu publiski, atklājot Leipcigas grāmatu gadatirgu, tad mani medijos gandrīz nomētāja ar politiskās retorikas akmeņiem. Taču tas neizdevās, jo Eiropas Savienībā bija ienākušas valstis no Padomju dominētās Eiropas daļas, kuŗā tūkstošu tūkstoši bija cietuši no komūnisma noziegumiem, un viņu balsis vairs nebija ignorējamas. Sākot ar 2004. gadu, mēs, Baltijas un Austrumeiropas politiķi, diplomāti, vēsturnieki, sabiedriskie darbinieki, esam ne-nogurstoši skaidrojuši Rietumu sabiedrībai, kas patiesībā notika aiz Dzelzs priekškara. Tas bija skudru darbs – likt patiesības graudu pie grauda, taču tam ir rezultāts. Šodien vairums Rietumu politiku un akadēmisko apriņķu pārstāvju zina, ka 20. gadsimtā Eiropā ir valdījuši divi totālitārie režimi – nacisms un komūnisms, kas pastrādājuši noziegumus pret cilvēci. Man tas bija liels gandarījums, kad jaunās Eiropas vēstures mājas ekspozīcijā Brīselē vienu otram līdzās ieraudzīju atrodamies Hitleru un Stālinu, kāškrustu un sirpi – āmuру. Bez mūsu neatlaidīgās skaidrošanas un atgādināšanas par komūnisma noziegumiem tas nekad nebūtu noticis.

Tiesi tāpēc, ka manas dzimtas stāsts ir tāds, es vēsturi uzskatu par ļoti svarīgu sabiedrības apziņas daļu. Tā palīdz saprast, ka mēs neesam vienīgā tauta un valsts, pret kuŗu pastrādāts liels noziegums un nodarīta liela netaisnība. Tādu tautu pasaulē ir daudz. Vardarbība pret cilvēkiem un veselām tautām turpinās arī šodien, un mums, demokratisko valstu politiķiem, ir jāieņem skaidra un principiāla nostāja šajos jautājumos. Mūsu pienākums ir aizstāvēt cilvēka tiesības un ne-piekopt *business as usual* ar vislielākajiem cilvēktiesību pārkāpējiem – Krieviju, Baltkrieviju, Ķīnu, Ziemeļkoreju, Venecuelu, un šo sarakstu varētu turpināt un

turpināt. Šo valstu amatpersonām ir jāatbild par pastrādātājiem noziegumiem. Pret tām un uzņēmumiem, kas nodrošina šo režīmu budžeta ienākumus, ir jāvērš sankcijas, ko ASV un ES regulāri dara.

Kad rakstīju grāmatu "Ar balles kārtēm Sibīrijas sniegos", kā arī veidojot Likteņdārzu, es meklēju atbildi uz jautājumu – kas cilvēkam palīdz izturēt necilvēcīgas ciešanas, ieslēgt dvēselē sāpes un pazemojumu, lai spētu tam pacelties pāri. Manam tēvam Aivaram, tāpat kā daudziem jaunības cerību pilniem cilvēkiem, izsūtījums aizvēra durvis uz dzīvi, kāda tā būtu varējusi būt. Tomēr mans tēvs ne tikai izdzīvoja, bet kļuva par galveno rūpnīcas elektrīki. Pēc Stālīna nāves viņš pat iestājās augstskolā. Tēvs prasmīgi izmantojot mazāko spraugu režīmā, lai izrautatos no viņam lemtās bedres. Tā bija varonība. Līdzīgi varonības stāsti ir daudzās izsūtīto un trimdinieku ģimēnēs. Nepadošānās stāsti, ko atkal un atkal ir jāstāsta, lai tie iedvesmo mūsu bērnus un bērnu bērnus. Mēs neesam bārēnu un sevis žēlotāju tauta! Mēs esam sīksti izdzīvotāji – čakli, strādīgi un gudri. Un 14. jūnija un 25. marta lielās izsūtīšanas dienas nav tikai sēru un piemiņas dienas. Tās ir mūsu vecvecāku un vecāku varonības un pašaizliežības dienas!

Tās ir vēstures mācības, kas Latvijas cilvēkiem vienmēr jāatceras, jo mūsu ģeopolitiskais stāvoklis ir tieši tāds kā 1940. gadā, un tieši tāpat Latvijai ir gaŗa sauszemes robeža ar divām agresīvām diktatūrām – Krieviju un Baltkrieviju, kas savu mērķu saņiegšanai pārkāpj starptautiskās tiesības. Taču Latvija vairs nav viena. Mēs esam Eiropas Savienības dalībvalsts, un mūs sargā NATO sabiedroto drošības vairogs. Labi, ka pēcneatkarības pārvelei Latvijas drošība ir pašsaprotams stāvoklis. Tomēr mēs nekad nedrīkstam zaudēt modību.

Es bieži sevi pieķeru domās sakām saviem Sibīrijā nobendētājiem vecvecākiem: "Kaut jūs zinātu – Latvija tagad ir brīva!" Un tad pati sevi apsaucu: "Viņi taču to zina!" Jo, lai kur Sibīrijas plašumos būtu izplēnējušas izsūtīto miesas, visu Sibīrijā nobendēto dvēselēs ir atgriezusās Latvijā. Jā, karos, Sibīrijā un trimdā Mūžībā aizgājušo dvēselēs ir atgriezusās Tēvzemē. Tās pulcējas Likteņdārzā un kā gaišs starojums mūs visus – vecus un jaunus, pieaugušos un bērnus – pavada un sargā. Tās sargā mūsu tautu no pārsteidzīgiem lēmumiem un brīdina no lēttīcības. Lai arī Latvija tagad ir citāda nekā viņu jaunības un bērniņas gados, mūsu Tēvzeme ir brīva, un tikai no mums pašiem ir atkarīgs, kādu valsti veidojam.

Lai mums pietiek saprāta un godaprāta labot pieļautās kļūdas un izvairīties no jaunām, likteņīgām, kas varētu apdraudēt Latvijas valsts un tautas brīvību!

“Literatūra glābj laiku”

Jūnija sākumā Anglijas vienes latviešu grāmatu draugu kluba un Latviešu Kultūras centra Birmingemā iniciatīvas tiešsaistē Zoom platformā tika uzsākts sarunu cikls “Literatūra glābj laiku”, kurā tautieši no jebkuras vietas pasaulei aicināti tikties ar latviešu literātiem, lai runātu gan par šī laika zīmēm, gan popularizētu latviešu rakstnieku darbus diasporā un pasaulei.

Pirmajās divās tikšanās reizes pasākuma apmeklētājiem tiks dota iespēja kaut attālināti tomēr aci pret aci satikt latviešu rakstniekus **Gundegu Repši, Andri Zeibotu** un citus literātus, uzdot jautājumus un saņemt atbildes, diskutēt un paplašināt savas ziņāšanas gan par latviešu literatūru gan arī apspriest šo laiku un to, kā radošas personības tajā jūtas.

Nākamā tikšanās būs 2021. gada 17. jūnijā plkst. 18 UK (plkst. 20 LV) Zoom ar rakstnieku Andri Zeibotu.

Lai pieteiktos Zoom tiešsaitē lūdzu rakstīt:
latvianculturalcentre@gmail.com
vai WhatsApp +447914784603.

Vai vēlies iegūt grāmatu ar Andra Zeibota autogrāfu? Pie-dalies konkursā!

Līdz raidijuma sākumam uz epastu: latvianculturalcentre@gmail.com nosūti savu jautājumu radījuma viesim un klūsti par vienu no balvas preten-dentiem.

Balvas būs vairākas! Ir pare-dzetas arī dažas pārsteiguma balvas. Balvas pēc raidijuma tiks nogādātas saņēmēja norādītā vietā Rīgā.

Raidijumu vadītāji: Gunita Lagzdiņa-Skroderēna (Latvija) un Ingmārs Čaklais (Lielbrita-nija).

Pirmā tikšanās 3. jūnijā notika ar rakstnieci Gundegu Repši, kuŗu ierakstā var noskatīties YouTube platfromā, rakstot meklētājā “Sociālais medijs LAIVA”

UZZINAI

Latviešu Kultūras centrs Birmingemā ir bezpeļņas labdarības organizācija, kas saglabā, uztur, attīsta un veicina latviešu kultūru Lielbritānijā un pasaulei. Arī Anglijas vienes latviešu grāmatu draugu klubs darbojas Latviešu Kultūras centra Birmingemā paspārnē. Vairāk in-

formācijas www.facebook.com/LatviesuKulturascentrs un www.kulturascentrs.com.

Raidijumi norisinās projekta “Literatūra glābj laiku” – Latvijas diasporas tikšanās ar latviešu autoriem (triju tikšanās cikls) ietvaros. Projektu finansiāli atbalsta Latviešu Kultūras centrs Birmingemā, Sociālais medijs “Laiva”, Politisko diskusiju klubs Lielbritānijā, Latvijas Republikas

Ārlietu ministrija un Latvijas Republikas vēstniecība Lielbritānijas un Ziemeļirijas Apvienotajā Karalistē.

Plāšākai informācijai:
Dace Čaklā, projekta koordinātore. Latviešu Kultūras centrs Birmingemā
Tālrunis. +447914784603
Epasts: latvianculturalcentre@gmail.com

Uz salas Daugavā pie Kokneses top Likteņdārzs – gaišas atceres vieta, kur svinēt latviešu tautas izturību un spēku. Tas ir arī Tavas ģimenes un dzimtas Likteņdārzs, veltīts visiem latviešiem, kas 20. gadsimtā gājuši bojā vai cietusi svešu varu dēļ. Likteņdārzs top kopdarbībā un par ziedoju-miem, tā atbalstītāji skaits jau pārsniedz 500 tūkstošus. Mūsu nākamais lielais kopdarbs — uzcelt Saieta namu! **Palīdzī! Ziedo!**

Nodibinājums “Kokneses fonds”
Adrese: Lāčplēša iela 75B, Rīga, LV-1011, Latvija
info@koknesesfonds.lv

Ziedojuumi EUR:

AS “Citadele banka”
Konts: LV94PARX0015211160001
SWIFT: PARXLV22

Starpniekbanka ziedojuumi USD:
USA CITIBANK, N.A., NEW YORK
Konts: 36392149
SWIFT/BIC: CITIUS33

Vairāk informācijas www.liktendarzs.lv

Sarunas par Dziesmu svētkiem. Eslingenās svētki – satikšanās, saprašanās un vienotības stāsts

Šogad PBLA paspārnē dibinātā apvienība “Dziesmu svētku forums” sadarbībā ar PBLA Kultūras nozari un padomi uzsāk publisku sarunu ciklu par Dziesmu svētku tradīciju Latvijā un ārupus tās. Pirmā tikšanās plānotā **18. jūnijā plkst. 21 pēc Latvijas laika** PBLA tiešsaistes semināru ciklā #kultūranepado-das.

Seminārā atcerēsimies, stāsti-sim un veidosim sarunas par Dziesmu svētkiem Eslingenā tālajā 1947. gadā, nesenajā 2017. gadā, kā arī gaidāmajā 2022. gadā. Ar stāstiem un atmiņām dalīsies svētku rīkotāji un dalibnieki, skatīsim redzētas un ne-redzētas fotografijas un video materiālus. Tieši ar pirmajiem Eslingenās Dziesmu svētkiem latviešu gars un dziedāšanas svētku tradīcija ienāca Eiropā. Pēcāk tā izplatījās visā pasaulei. Nu ir pienācis laiks zināšanas un at-

miņas par Dziesmu svētkiem savākt vienkopus.

Dziesmu svētku foruma saru-nām esat laipni aicināti sekot arī turpmāk, jo nākamās tiks veltītas topošajai Dziesmu svētku ekspozīcijai jaunuzbūvētajā Mežaparka estrādē, pirmajiem Dziesmu svētkiem Kanadā, ASV, Eiropā, Austrālijā un citām interesantām, jaunatklājamām un varbūt pat jums nezināmām svētku tēmām.

Informācija 18. jūnija semi-nāram plkst. 21 pēc Latvijas laika:

PBLA is inviting you to a scheduled Zoom meeting.
Topic: PBLA KF Dziesmu svē-ku nozares saruna - ESLINGENA
Time: Jun 18, 2021 21:00 RIGA
Join Zoom Meeting
Meeting ID: 838 5626 3141
Passcode: 193094

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena – 1,15 eiro
par cm² ierāmējumā
Atlaides par reklāmas publicēšanas biežumu:

- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, – 15 % no parastās cenas.
- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, – 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSLŪDINĀJUMIEM: 0,60 eiro par 1 cm² ierāmējumā.
- SĒRU SLUDINĀJUMS: **NB! 60 eiro**

Pasta adrese:

Gertrūdes iela 27
Rīga, LV - 1011

Tālrunis + 371 67326761
Tālrakstis +371 67326784

Darba laiks:

Pirmdien – 9-17
Otrdien – 9-17
Piektdien – 9-13

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reg. nr. 1144.
Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija:
Gertrūdes iela 27, Rīga, LV-1011
(Darba laiks P.O: 9-17, Pk: 9-13)
Tāl. (redakcijā) +371 67326761,
+371 29439423,
Tālrakstis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

ABONEMENTA MAKSA:

Brīvā Latvijas digitālo versiju
varat pasūtināt tāpat kā līdz šim.
• par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
• par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
• 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

To varat izdarīt caur *Brīvā Latvijas* mājaslapu: <http://www.brivalatvija.lv/abone-interneta>.
Izdrukājot iespējama krāsaina versija.

Tiem *Brīvā Latvijas* lasītājiem, kuri tomēr vēlas lasīt avīzi drukātā ver-sijā, piedāvājami pasūtināt Amerikas latviešu avīzi *Laiks* – tie paši 48 numuri gadā, 20 lappuses, to skaitā 8 lpp. tās pāsas, kas kopš 2001. gada bijušas ko-pīgas abām avīzēm.

Iespēja saņemt *Laiku* pa gaisa pastu no ASV.

- par 6 mēn. – EUR 186
- pa parasto pastu no Latvijas – 6 mēn. EUR 86

Dāvanā *Laika* Mākslas kalendārs 2021!

Samaka: naudu ieskaitot SIA VESTA-LK kontā:

AS SEB banka, kods UNLALV2X,
nr.: LV80UNLA0050016243516,
ar piezīmi BL
un norādot vārdu, uzvārdu un adresi.
Latviešu organizāciju un privātie
sludinājumi maksā EUR 6,- par 10 mm
augstu vienslejīgā platumā aizņemtu
telpu. **Sēru sludinājumi** (10,6 cm x 7 cm)
EUR 60,-

Komerciālie sludinājumi EUR 12
par 1 slejas cm.
Atlaides atkārtotām reklāmām.

Ar autora vārdu, iniciāliem vai seg-vārdu parakstītos raktos izteiktās do-mas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijas minēto faktu preci-zitāti atbild autors.

Lūdzam ziedojuimus iemaksāt:
Biedrības *Laiks-BL* kontā –
SEB Banka,
nr.:LV60UNLA0050018705154

Laikraksts

BRĪVĀ LATVIJA

JOPROJĀM INFORMĒ, IZGLĪTO, IZKLAIDĒ

Jaunākā informācija sociālajos tīklos:

www.facebook.com/brivalatvija

www.twitter.com/briva_latvia

Mājaslapa: www.brivalatvija.lv

SPORTS

SPORTS

ATSKAŅAS NO PASAULES ČEMPIONĀTA

• Kanadas valstsvienība šajā pasaules čempionātā pārsteidza divas reizes. Sākumā ar pagalam bālu sniegumu un trim zaudējumiem (viens arī Latvijai – 0:2) un pēc tam ar izcīnīto pasaules čempiona titulu. Pēc četriem zaudējumiem izcīnīt pasaules čempiona titulu – tas diez vai kādai citai komandai ir izdevies.

• Pasaules čempionāta laikā Rīgā lielu darbu veica vairāk nekā četrīsimi brīvprātīgo, viņu vidū arī *Baltic International Bank* valdes loceklis **Edgars Volskis**, kas atbild par finanču un IT jautājumiem. Pats savulaik spēlējis Latvijas jaunatnes izlasē.

• Pasaules hokeja čempionātos talismanu tēros publiku jau kopš 2008. gada izklaidē kādiesa Kristiana Lanuē vadītā komanda. Rīgā talismans bija **ezis Spaikis**, kurš tribīnēs dejoja katrā spēlē. Kopā šajā lomā iejutās četri kanadiesi, tātad katram iznāca 16 spēles. Divas nedēļas dejet starp kartona figūrām bijis grūti, garlaicīgi, taču viņi tikuši ar to galā, atzinis Kristians Lanuē.

GANDARĪJUMS PAR PAVEIKTO

Pasaules čempionātā kopīgu preses konferenci rīkoja Starptautiskās hokeja federācijas prezidents Renē Fāzels un Latvijas Hokeja federācijas vadītājs Aigars Kalvītis (*attēlā*).

Aigars Kalvītis un Renē Fāzels

PAZINĀJUMI

ZVIEDRIJA

Cienījamie Zviedrijas latviešu apvienības biedri!

Tev ir iespēja pieteikties un darboties Zviedrijas latviešu apvienības ZLA padomē!

Vai vēlies būt daļa no organizācijas, kas palidz uzturēt un veidot Zviedrijas latviešu kultūru un valodu, savstarpejtos kontaktus? ZLA padome ir jumtorganizācija septiņām ZLA nodaļām. Padomes locekļi tiek ievēleti uz trim gadiem, seko ZLA centrālās valdes darbam un piedalās ZLA darba grupas. Darbs ir neatalgošs, brīvprātīgs ieguldījums mūsu sabiedrības uzturēšanai. ZLA Statūti (zla.se/statuti) nosaka darbību un atbildību. Kā sena Zviedrijas valsts ieredzēta un daļēji finansēta organizācija (*Let-*

Abi uzsvēra, ka ar lielajiem izainājumiem, kas bija pirms turnīra, izdevies sekmīgi tikt galā, kaut arī sagatavošanas periods bijis īss. Atvairīts vīrusa uzbrukums, jo komandām un oficiālajām personām nav fiksēts neviens pozitīvs gadījums. Hokejisti un komandas palikušas apmierinātas gan ar ledus kvalitāti, sadzīves apstākļiem un servisu. IIHF un LHF kopā izdevies noorganizēt loti labu turnīru. Palicis vienīgi rūgtums, ka Latvijas hokejistiem neizdevās iekļūt ceturtāfinālā. Fāzels apliecināja, ka kopumā pasaules čempionāts nesis ievērojamus zaudējumus (precizi aprēķinās vēlāk), tomēr organizācijas budžets esot stabils. Pēc IIHF kongresa Renē Fāzels atstās amatu. Tieki runāts, ka uz vienu novadošajiem amatieriem federācijā varētu pretendēt arī Latvijas pārstāvis Viesturs Koziols.

Hokejistu skatiens vērsti Pekinas Olimpisko spēļu virzienā. Labas ziņas ir par iespējamo NHL spēlētāju piedališanos. Tiks noslēgts līgums Kā zināms, 2018. gada Phjončhanas Olimpiskajās spēlēs NHL profesionāli nespēlēja.

Bijušais Latvijas Hokeja federācijas prezidents Kirovs Lipmans kritizē: "Bobs Hārtlijs nav pirmais ziemeļamerikānu treneris, kurš atbrauc uz Eiropu un neko neparāda. Domāju, tas nebija pareizi pirms turnīra stāstīt, ka mēs gandrīz vai cīnīsimies par medalām, ka varam tikt pie bronzas. Arī Bobs daudz runāja, ka ir laba komanda un būs laba vieta. Izlases hokejistiem tas uzgrūda tādu papildus pienākumu. Nevajadzētu tik daudz runāt par medalām, bija vienkārši jāgatavojas un jākoncentrējas, tā teikt, uz technisko pusī. Kad es vadīju federāciju un izlasi vadīja treneris no Kanadas [Teds Nolans], man daudz pārmeta, ka es izrādiju neapmierinātību ar viņa darbu. Teikšātā: galvenokārt speciālisti no Ziemeļamerikas uz šejienu brauc, kamēr gaida labu piedāvājumu no savas dzimtenes. Bobs nav pirms, kurš atbrauc uz Eiropu un neko neparāda. Gagarina kauss ar Omskas Avangard nav

viņa nopelns, jo tur bija savākti loti labi spēlētāji. Un tomēr KHL komandu kopejais līmenis nav tas augstākais. Tas, ka pēdējā vietā esošā Rīgas Dinamo uzvar līderi [Maskavas CSKA], neko nenozīmē. Kopumā KHL līmenis ir loti švaks. Teikšā godīgi, arī šī gada pasaules čempionāts ir viens no švakākajiem, ja skatāmies tieši spēlētāju līmeni. Tas attiecas uz visām komandām. Ja Latvijas uzvar Kanadu, ja Zviedrija neiekļūst play-off turnīrā, tad varat iedomāties, kas par izlasēm bija ir sabraukušas uz Rīgu."

KĀ BŪS NĀKAMAJĀ ČEMPIONĀTĀ?

Nākamajā pasaules čempionātā Latvijas izlase spēlēs Tamperē un jau ielozēta **loti spēcīgā grupā**, ko mēdz devēvēt par "nāves" grupu. Bez mūsu hokejistiem tur ir Somija, ASV, Čehija, Zviedrija, Norvēģija, Baltkrievija, Lielbritānija. Savukārt otrvieti Helsinkos spēlēs Kanada Krievija (KOK), Vācija, Šveice, Slovākija, Dānija, Kazachstāna un Itālija.

LATVIJAS OLIMPISKAJAI KOMANDAI PIEVIEENOJAS DIVI SVARCĒLĀJI

Latvijas olimpiskajai komandai Tokijas Vasaras olimpiskajām spēlēm pievienosies vēl divi olimpieši – svarcēlāji **Artūrs Plēsnieks** un **Ritvars Suharevs**, savā *twitter* kontā pāvestījusi Latvijas Olimpiskā komiteja.

Artūrs Plēsnieks

Ritvars Suharevs

Artūrs Plēsnieks startē svara kategorijā līdz 109 kilogramiem, bet Ritvars Suharevs – līdz 81 kilogramam.

VĒL BŪS PĒDĒJĀ IESPĒJA...

Plūdmales volejbolisti Čehijas pilsētā Ostravā aizvadījuši olimpisko spēļu kvalifikācijas četru zvaigžņu turnīru. Vajadzēja cīnīties par celāzīmēm uz olimpiskajām spēlēm, vispirms ieklūt ceturtdaļfinālā. Aleksandrs Samoilovs un Jānis Šmēdiņš izslēgšanas spēļu pirmajā kārtā uzvarēja, bet astotdaļfinālā zaudēja "neērtajiem" pretiniekiem (19:21, 28:30 !) italiešiem Nikolai un Lupo. Par dalito 9. vietu olimpiskie punkti klāt nenāca. Mārtiņš Plavniņš/Edgars Točs ierindojās 25., bet Tina Graudiņa/Anastasija Kravčenoka – 17. vietā.

Samoilovam un Šmēdiņam paliel vēl viena iespēja kvalificēties Olimpiadi.

Lai Samoilovs varētu braukt uz savām ceturtajām bet Šmēdiņš un trešajām olimpiskajām spēlēm, viņiem jāuzvar Eiropas zonas Kontinentālā kausa izcīņas finālā, kas sāksies 23. jūnijā Nīdelandes pilsētā Hāgā. Uzdevums ir neiedomājami grūts, jo turnīrā piedalīsies 16 valstu komandas, kas cīnīsies par vienu (!) celāzīmi. Vēlēsim veiksmi mūsu volejbolistiem!

uzsāka 24 sportistes, trīs daudzciņieces izstājās.

Latvijā Kristiners Blaževičs rezultāts (5984 p.) joprojām ir piektais labākais – aiz Lauras Ikaunieces (6815), Aigas Grabustes (6507), Līgas Klaviņas (6279) un Esēnijas Volžankinas (5996).

Rūta Lasmane trīssolēkšanas sacensībās ieņēma piekto vietu, Floridas pavalsts universitātes studentei sestajā jeb savā labākajā meiņājumā sasniedzot 13,91 m atzīmi. Pārējos divos veiksmīgajos meiņājumos viņa lēca 13,59 un 13,70 metru tālumā. Ar 14,19 metru tālu lēcienu uzvarēja Rūta Osoro.

ČAKŠS PĀRSNIEDZ 80 m ROBEŽU UN IEGŪST 3. VIETU SLOVAKIJĀ

Latvijas šķēpmētējs Gatis Čakšs, pirmo reizi sezonā pārsniedzot 80m robežu, Slovākijas pilsētā Šamorinā notikušajās *World Athletics* Kontinentālās tūres sudraba līmeņa sacensībās ieguvis trešo vietu, piekāpoties tikai diviem pasaules čempioniem.

Gatis Čakšs, kuŗa personiskais rekords ir pērn sasniegtie 84,56m, pirms desmit dienām Dimanta līgas pirmajā posmā Geitshedā sliktos laikapstāklos šķēpu raidīja 75,01m tālu. Tagad Slovākijā trijiem dalībniekiem šķēpu izdevās raidīt pāri 80m, un viens no tiem bija mūsu pasaules junioru čempions, 80m robežu šosezon sasniedzot pirmo reizi.

SPĪDVEJS

Latvijas spīdvejisti Polijas pilsētā Gdānskā uzvarējuši Eiropas čempionātā junioriem (**U-19**) pāru sacensībās. Ernests Matjušonoks, Francis Gusts un Ričards Ansviesulis demonstrēja izcilu sniegumu, uzvarot piecos no sešiem braucieniem.

Kluba Auseklis braucēji trasē

No 30 iespējamiem punktiem viņi ieguva 28 un pārliecinoši pirmo vietu. Visos braucienos uzvarēja Francis Gusts un Ričards Ansviesulis. Viņi ir Rīgas klubas Auseklis audzēknī.

P. Karlsons

Sludinājumus un reklāmu laikrakstā iesniedz ērti arī no sava tālruņa!